

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΩΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σ Ε Λ Ι Δ Ε Σ

ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ

ΑΜΦΙΣΣΑ
1982

Ἐκδίδεται κάθε τρίμηνο ἀπ' τὴν

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Ἀμφισσα, Πανουργιὰ 1

Τεύχος 23, Ἰούλιος - Σεπτέμβριος 1982

Υπεύθυνος γιὰ τὴν ὕλην: Δημήτρης Ἰωάν. Κολοβός

Ἡπείρου 16, Ἀθήναι — Τηλ. 82.17.743

Υπεύθυνος τυπογραφείου: Γεώργιος Μπρουζιώτης

Κωλέττη 4 - Ἀθήναι - Τηλ. 360.38.20

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γεώργιος Κουτσοκλένης, πρόεδρος Ε.Φ.Μ.

Εὐγενία Γερολυμάτου, ἀντιπρόεδρος Ε.Φ.Μ.

Ἰωάννης Πάλλας, γραμματεὺς Ε.Φ.Μ.

Γεώργιος Καραϊνδρὸς, ταμίας Ε.Φ.Μ.

Χρυσὴ Μοσκαχλαειδῆ, ἑφορος Ε.Φ.Μ.

Ἰωάννης Ἀγουρόπουλος μέλη Δ.Σ. τῆς Ε.Φ.Μ.
Σωτήριος Ζήσιμος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
—Ἐπικαιρότητες, τοῦ Δ.Ι.Κ.	1/689
—Χινόπωρο, τοῦ Μήτσου Ἑλάτου	7/695
—Σύγχρονη θεώρηση τῆς Τέχνης, τοῦ Τάκη Παυλοστάθη..	10/698
—Ἀνάργυρος Σημόπουλος, τῆς Εὐγενίας Γερολυμάτου	12/700
—Τὸ πλῦσις τῶν προικῶν, τοῦ Γεωργίου Κουτσοκλένη ..	23/711
—Τὸ σταύρωμα τοῦ χωριοῦ, τοῦ Γιάννη Ἡλιοπούλου	25/713
—Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆ Χάρμαινα, τοῦ Κων. Στοφορόπουλου..	28/716
—Ἐπιστολὲς Ἀναγνωστῶν (Βασ. Λαχανᾶ)	30/718
—Ἀπ' τὴ δραστηριότητα τῆς Ἑταιρείας	32/720

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

Ἀπ' ὅσα ὁ Ταχυδρόμος μᾶς φέρνει

Ὁ συνεργάτης μας Στάθης Τσομίδης, φοιτητὴς τῆς Παντείου Σχολῆς, μᾶς γράφει:

«Μὲ τὸ γράμμα αὐτὸ κατ' ἀρχὴν θὰ ἠθελα νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τὴν εὐγενικὴ καλωσύνη ποὺ εἶχατε νὰ δημοσιεύσετε στὸ περιοδικό σας τὸ μικρὸ κείμενο ποὺ σᾶς ἔστειλα μὲ τὸν ἀγαπητὸ φίλο Δημήτρη Παλούκη.

Ἡ προσπάθεια τῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ περιοδικοῦ σας ἀξίζει νὰ ἐπαινεθεῖ καὶ νὰ ἀποτελέσει παράδειγμα καὶ γιὰ ἄλλους φορεῖς ὥστε νὰ κατορθώσουμε νὰ διασώσουμε ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Ἱστορία καὶ τὴν Λαογραφία τοῦ τόπου μας.

Ἰδιαίτερα θὰ πρέπει νὰ ἐξαρθεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι φιλοδοξία τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ προώθηση νέων ἀνθρώπων ποὺ ἔξω ἀπὸ κυκλώματα καὶ συμφέροντα ὑπάρχουν, δημιουργοῦν, αὐτοκριτικάρονται καὶ προσπαθοῦν νὰ θροῖν μιὰ διέξοδο πρὸς τὸ κοινὸ ποὺ θὰ τοὺς ἐπαινέσει ἢ θὰ τοὺς ἀπορρίψει.

Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις σᾶς στέλνω καὶ ἓνα μικρὸ κείμενο ποὺ νομίζω ὅτι θὰ ἐνδιέφερε τοὺς ἀναγνώστες σας.

Ὁ δρόμος ποὺ ξεκινήσατε εἶναι μακρὺς καὶ δύσκολος.

Πρέπει ὁμως νὰ συνεχίστε πρὸς τὴν Ἱθάκη».

... ..»

Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ προσδώσουμε κάποια ἰδιαίτερη ἔμφαση στὸ ὑπογραμμισμένο, ἀπὸ ἐμᾶς, σημεῖο τῆς ἐπιστολῆς καὶ τοῦτο γιατί φρονοῦμε ὅτι αὐτὴ ἀκριβῶς πρέπει νὰ εἶναι ἡ τοποθέτηση καθ' ἐνεσθαι πνευματικοῦ ἀνθρώπου, κι' ἰδίως νέου: νὰ ἐπιζητεῖ πάντοτε τὴν προβολὴ τοῦ ἔργου του στὸ εὐρὺ κοινὸ ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποδέχεται τὴν κρίση τούτου ἔστω κι' ἂν εἶναι ἀρνητικὴ. Καὶ νὰ προβληματίζεται. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν «Ἱθάκη» πάντα μακρὺς πρέπει νὰ παραμέ-

νει ό δρόμος της για όλους μας — άλλοίμονο αν κάποια στιγμή πιστέψουμε πώς φτάσαμε σ' αυτή και πώς οι ανάζητήσεις πήραν πια τέλος.

Ό επίσης συνεργάτης μας Δημ. Χ. Παλούκης, φοιτητής Νομικής, επανερχόμενος σ' ένα παλιό αίτημα, μās γράφει:

«Η "Αμφισσα τόν τελευταίο καιρό γνωρίζει την πιό έντονη κι αποδοτική περίοδο στ' αρχαιολογικά χρονικά της. Τό μεράκι τών αρχαιολόγων της Έφορείας Αρχαιοτήτων Δελφών, αλλά και τών νεαρών συμπολιτών μας - βοηθών τους φέρει καθημερινά στο φως τις πολλές, τις μικρές, τις πολύτιμες ψηφίδες του μωσαϊκού της Ιστορίας της πόλης μας. Μπορούμε από τώρα νά φανταζόμαστε — και χαιρόμαστε στη σκέψη — τόν πλούτο γνώσεων που θα κομίσει ή μελέτη τών εύρημάτων στην Ισχνή, αφώτιστη ως σήμερα και με πολλά κενά, λόγω έλλειψης ιστορικού υλικού - πηγών, ιστορία της Άμφισσης.

Άπασχολεί όμως τό θέμα της έκθεσης τών εύρημάτων. Σάν έφέςτιες θεότητες που είναι ανόσια θάταν κάθε απομάκρυνσή τους, έστω και «προσωρινή», για τὰ μουντρούμια του Μουσείου Δελφών, όπου κιβωτιάστηκαν τὰ προηγούμενα — κι είναι τόσα πολλά — εύρηματα' κι όπου βολεύτηκαν τὰ εύρήματα Καλλιπόλεως. Τό θέμα Αρχαιολογικό Μουσείον Άμφισσης δέν ανακαινίζεται. Πάντα μās καίει. Παραχωρημένο οικόπεδο, απέναντι απ' τό Γυμναστήριο, γραφειοκρατικές τρικλοποδιές κι άβελτηρία τών αρμόδιων - υπεύθυνων (τὰ εισαγωγικά επαφίενται στον αναγνώστη), όλα γνωστά. Κι άναμονή γνωστή, έξω απ' τὰ όρια, επαίσχυντη. Μιά πρόσφορη σ' έκτέλεση σκέψη που διατυπώθηκε πρόσφατα δίνει άφορμή στο σημερινό μας διάθημα. Την έκθέτουμε. Μές απ' τό πρίσμα τών συνεχιζόμενων ανασκαφών στο χώρο του Β' Δημοτικού Σχολείου, που δίνουν άνυπολόγιστης (ακόμα, τούτες τις στιγμές) αξίας εύρήματα, προβάλλει έπιτακτική ή άνάγκη όχι μόνο συνέχισης τών ανασκαφών αλλά ολοκληρωτικής παραχώρησης του οικοπέδου στο Έπουργείο Πολιτισμού κι άνέγερση εκεί του Αρχαιολογικού Μουσείου Άμφισσης. Άνταλλαγή, θάναι ούσιαστικά, με την παράδοση στον Ο.Σ.Κ. του οικοπέδου απέναντι στο Γυμναστήριο. Οί λόγοι που πλεονεκτεί μία τέτοια ρύθμιση είναι πασιφανείς. Γνωστές και καθόλου παραβλεπόμενες οι άνάγκες για Σχολείο. Ό ύπογράφων έζησε κι έπαθε δώδεκα πλήρεις μαθητικούς ένιαντούς στην "Αμφισσα του Γιαγτζή, του Μαρκίδη και του Δελμούζου.

Ἐν ἐπιγνώσει, λοιπόν, ἀπευθυνόμαστε σὲ κάθε (ὄχι ἀρμόδιο, αὐτοὺς ποὺ ξέρουμε), ἱκανὸ νὰ ἐνστερνιστεῖ τὸ αἶτημα καὶ νὰ τὸ προχωρήσει. Πρὸ πάντων δὲ στὴν Κυβέρνηση ποὺ σεμνύνεται ὅτι εἶναι ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ὡς ἐνδιαφερθεῖ, ἔμπρακτα αὐτὴ σ' ἀντίθεση μὲ ἄλλες, γιὰ μᾶς, τὴ συντριπτικὴ μειοψηφία ποὺ πόνεσε ὅταν σκεπάστηκε ἡ Καλλιόπολη, ποὺ μαγεύτηκε σὰν ἦρθε στὸ φῶς τὸ κομψοτέχνημα τῆς κεφαλῆς τοῦ Διονύσου στὸ χῶρο τοῦ Β' Δημοτικοῦ Σχολείου. Ὡς πιστοποιήσει τὴν ἀλλαγὴ στὶς βραδύτατες (καὶ συχνὰ παράλογες στὸ ἀποτέλεσμα) διοικητικὲς διαδικασίες. Περιμένουμε.

.....»

Τὸ περιοδικό μας πού, πρῶτο ἀπ' ὅλους, συνέστησε τὴν ἀνάγκη συστηματικῆς καὶ ἐμπεριστατωμένης ἀνασκαφικῆς ἔρευνας τοῦ χώρου τοῦ Β' Δημοτικοῦ (τευχ. 16-4/1980, σελ. 4) 468) καὶ ποὺ ἡ ἐπιμονὴ του δικαιώθηκε πλήρως ἐκ τῶν... εὐρημάτων, ἐπιθυμεῖ, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπιστολῆς, νὰ τονίσει ἐμφαντικὰ ὅτι ἡ ἀνέγερση ἀρχαιολογικοῦ μουσείου στὴν πόλη μας δὲν ἀποτελεῖ ἀπλὸ αἶτημα ἀλλὰ ἐπιτακτικὴ ΑΝΙΑΓΚΗ, γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῆς ὁποίας ἀπαιτεῖται γενικὴ κινητοποίηση τοῦ τόπου μας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ σημεῖο ἀνεγέρσεώς του φρονούμε ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ ἐπιλεγεῖ ἀφοῦ ληφθοῦν ὑπ' ὄψη καὶ πλεῖστα ἄλλα δεδομένα καὶ κυρίως ἡ σκέψη μεταφορᾶς σ' αὐτὸ τῶν διαφόρων ψηφιδωτῶν ποὺ ἀνευρέθησαν στὴν πόλη μας καὶ τὴν ὁποίαν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἔχουμε εἰσηγηθεῖ (τευχ. 1—1/1977, σελ. 5).

Σχολιάζοντας τὰ γεγονότα

1.—ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΑ ΔΑΣΗ. Ὅπως καὶ πέρυσι τὸ καλοκαίρι — μὰ καὶ προπέρυσι καὶ κάμποσα ἀκόμα καλοκαίρια νωρίτερα — ἔτσι κι' ἐφέτος τὰ πράγματα ἀκολούθησαν τὸ γνωστὸ πιὸ δρόμο: οἱ φωτιὲς ξανάναψαν ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τῆς χώρας ὡς τὴν ἄλλη καὶ τὰ λιγοστὰ δάση τῆς χώρας μας ἔγιναν ἀκόμα λιγώτερα.

Πολλὰ εἰπώθηκαν καὶ πάλι γιὰ ἐμπρησμούς, οἱ δράστες ἐπικηρύχθηκαν, ἔπαινοι ἀπονεμήθηκαν σὲ ὅσους βοήθησαν στὴν κατάσβεση τῶν πυρκαϊῶν, ἐξάρθηκε, μὲ ἰδιαίτερη ἐμφαση μάλιστα, ἡ ἐτοιμότητα τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν μὰ ὁ ἐπίλογος ἦταν τὸ ἴδιο πάντα θλιβερός, τραγικὸς θὰ λεγάμε, — πολλές, χιλιάδες, εἶναι τὰ στρέμμα-

τα δασικῶν ἐκτάσεων πού πυρπολήθηκαν. Καὶ σὰν παρηγοριά ξανακούστηκαν οἱ διαβεβαιώσεις πὼς οἱ περιοχὲς αὐτὲς θὰ ἀεροφωτογραφηθοῦν γιὰ ν' ἀποφευχθεῖ ἡ οἰκοπεδοποίηση ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλη χρῆση τους καὶ πὼς σύντομα θ' ἀναδασωθοῦν— λόγια χιλιοειπωμένα. Δὲν ἀμφισβητεῖται θέβαια, ἀπὸ κανέναν ἢ ἀγαθὴ πρόθεση τῶν ὑπευθύνων οὔτε τὸ ἰδιαίτερα δύσκολο καὶ «ἄχαρι» ἔργο τους· δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ μὴν ἐπισημανθεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι δραστηριοποιοῦνται... πάντοτε κατόπιν ἐορτῆς καὶ ἀντιμετωπίζουν, περιστασιακὰ, μονάχα τὸ αἴτιο πού προκαλεῖ τὶς ἐντυπώσεις τῆς στιγμῆς, πρᾶγμα πού δείχνει ὅτι δὲν ὑπάρχει εὐρύτερο σχέδιο. Ἡ πείρα καὶ τὰ παθήματα τοῦ παρελθόντος φαίνεται ὅτι δὲν δίδαξαν τίποτα σὲ κανέναν καὶ τὰ αἴτια τῆς ραγδαία φθίνουσας δασοκαλύψεως τῆς χώρας μας δὲν ἀντιμετωπίστηκαν ποτὲ στὸ σύνολό τους. Χθὲς μᾶς ἀπασχολοῦσε ἡ γίδα καὶ ἡ ὑπερβόσκηση, σήμερα οἱ ἐμπρηστὲς καὶ αὐριο ποιὸς ξέρει τί ἄλλο.

Οἱ ἀρμόδιες ὑπηρεσίες, μὲ μιὰ τυποποιημένη πιὰ δραστηριότητα, περιορίζονται νὰ ἀνακοινῶνουν κάθε χρόνο τὶς διατάξεις τῶν νόμων γιὰ τὴν προστασία τῶν δασῶν καὶ τὰ ποσὰ πού διατέθηκαν γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, γιὰ τ' ἀποτελέσματα ὅμως οὔτε λέξη. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά οἱ μακάριοι πολῖτες τῆς εὐδαίμονος αὐτῆς χώρας, ὅπου σὲ λίγο δὲν θὰ θάλλει ὄχι ἡ «ἐλαία» ἀλλὰ οὔτε ἀγριοχόρταρο, θαρυστημένοι, προφανῶς, ἀπὸ τὰ... εὐχολόγια τύπου «ἀγαπᾶτε τὸ πράσινο», «προστατέψτε τὸ δάσος» κλπ., ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τὴν ἀδυναμία συλλήψεως καὶ παραδειγματικῆς τιμωρίας τῶν ἐνόχων καὶ ὠθούμενοι, μερικὲς φορές, ἀπὸ ἰδιοτελῆ κίνητρα, ἀδιαφοροῦν ὁλοκληρωτικὰ καὶ παρακολουθοῦν ἀδρανεῖς τὸ θέαμα τῆς καταστροφῆς τῶν δασῶν καὶ τῆς ἀποψιλώσεως τῶν βουνῶν μας, σὰν τὸ πρᾶγμα τοῦτο νὰ μὴν τοὺς ἀφορᾷ διόλου.

Ἡ κατάσπαση ὅμως αὐτῇ, ἐντελῶς ἀπαράδεκτη, ἔφτασε στὸ ἀπροχώρητο, δὲν πάει ἄλλο. Δὲν εἶναι πλέον ἐπιτρεπτή, οὔτε κὰν ἀνεκτὴ, καμμιά ἀδιαφορία, καμμιά ἀναβλητικότητα, καμμιά ὀλιγωρία. Ἐπιβάλλεται ν' ἀρχίσει ἀμέσως μιὰ σύντονη προσπάθεια ὅλων τῶν ἀρμοδίων τόσο γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ προστασία τῶν δασῶν πού ἀπόμειναν ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἐπέκταση τῆς δασώσεως τῆς χώρας μας πού θρίσκεται σ' ἓνα ἀπὸ τὰ χαμηλότερα ἐπίπεδα τὸν κόσμο. Πρέπει δὲ ν' ἀντιληφθοῦν ὅτι ἐχθροὶ τοῦ δάσους δὲν εἶναι μόνο ἡ φωτιά ἀλλὰ καὶ ἓνα σωρὸ ἄλλοι. Ἡ οἰκοπεδοποίηση δασοσκεπῶν περιοχῶν, ἡ ἀποψιλώσή τους γιὰ τὴ μετατροπὴ σὲ λιθάδια ἢ χωράφια, ἡ οἰκοδόμησις «ἐξοχικῶν» στὰ δάση, ἡ τουριστικὴ... ἀξιοποίηση δασικῶν ἐκτάσεων, ἡ ὑλοτομία — λαθραία ἢ μὴ — ἐλατοκορυφῶν γιὰ χριστουγεννιάτικα δέντρα, ἡ ἐπιφανειακὴ ἐξόρυξη μεταλλευμάτων

χωρίς την προβλεπόμενη από τὸ νόμο ἀποκατάσταση τοῦ χώρου καὶ τὴν ἐπιβαλλόμενη ἀναδάσωση, οἱ ἄρρῳστιες τῶν δέντρων, οἱ ἐπιπτώσεις ἀπὸ τὴν ρύπανση καὶ τὴ μόλυνση τοῦ ἀέρα, τῶν νερῶν καὶ τοῦ ἐδάφους εἶναι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς συντελεστὲς τῆς σημερινῆς τραγικῆς καταστάσεως. Χρέος, λοιπόν, τῆς πολιτείας εἶναι ἡ ἄμεση δραστηριοποίηση τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς πρὸς κάθε κατεύθυνση, ἡ ἀνάληψη συστηματικοῦ καὶ αὐστηροῦ ἐλέγχου, ἡ πάταξη κάθε αὐθαιρεσίας ἢ παρανομίας, ἡ τιμωρία τῶν ὀργάνων τῆς ποὺ ὀλιγωροῦν ἢ παραβλέπουν. Καὶ χρέος κάθε πολίτη εἶναι, συνειδητοποιώντας ὅτι τὸ δάσος εἶναι κύριος παράγοντας τῆς οἰκολογικῆς ἰσορροπίας, νὰ παραστέκεται ἐνεργὰ σὲ κάθε προσπάθεια τῆς πολιτείας γιὰ τὴ φύλαξη καὶ τὴν ἐπέκτασή του.

Ἐπιβεβλημένο ἐπίσης εἶναι, οἱ μικροὶ μαθητὲς νὰ διδάσκονται, ἀπὸ τὶς πρῶτες κιόλας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τὴν ἀγάπη γιὰ τὸ ὕπαιθρο, τὴν πολύμορφη ὠφελιμότητα τοῦ «πράσινου» καὶ τὴν ὑποχρέωσή τους, γιὰ τὴν προστασία καὶ ἀνάπτυξη τοῦ δάσους. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ συμβολὴ στὴν ἀναδάσωση καὶ ἡ συμμετοχὴ σὲ ὁμάδες δασοπροστασίας καὶ πυροκατασθέσεως θὰ εἶναι αὐτονόητες καὶ ἐθελοντικὲς καὶ δὲν θ' ἀποφεύγονται σὰν καταναγκασμός, ὅπως σήμερα.

Ἀπαραίτητη εἶναι ἀκόμα ἡ ἐκπόνηση καὶ σύντομη ἐφαρμογὴ ἐνὸς μακροχρόνιου σχεδίου ἀναδασώσεως, πού, βασισμένο σὲ διεθνή ἐπιστημονικὰ δεδομένα, προσαρμοσμένο στὶς τοπικὲς συνθῆκες καὶ ἀναπροσαρμοζόμενο ἀνάλογα μὲ τὶς ἀποκτώμενες ἐμπειρίες, θὰ κληθοῦν νὰ τὸ ἐφαρμόσουν, μαζὶ μὲ τὴν πολιτείαν, οἱ δηῆμοι καὶ οἱ κοινότητες, οἱ ἐξωραϊστικοὶ σύλλογοι καὶ οἱ φυσιολατρικοὶ ὅμιλοι, οἱ πρόσκοποι καὶ ὅσοι ἀκόμα ἐπιθυμοῦν νὰ συνδράμουν τὴν προσπάθεια ἀναλαμβάνοντας ὑπεύθυνα ἓνα τομέα.

Καὶ τέλος, πρέπει τὸ ἀρμόδιο ὑπουργεῖο νὰ μελετήσῃ, σοβαρὰ πλέον, τὸ θέμα τῶν ἐθνικῶν δρυμῶν, καὶ νὰ προχωρήσῃ στὴν δημιουργία τους παρὰ τὶς ὁποιοσδήποτε ἀντιδράσεις γιὰτὶ μόνο μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ διασωθοῦν ἡ πανίδα καὶ ἡ χλωρίδα τοῦ τόπου μας ποὺ ἀπειλεῖται ἄμεσα μὲ ἐξαφάνιση. Καὶ ὅλα τοῦτα τὸ συντομώτερο δυνατόν γιὰτὶ τὰ περιθώρια ἔχουν στενέψει ἀσφυκτικὰ καὶ ὁ κίνδυνος ἐπικρέμεται ἄμεσος.

Οἱ εὐθύνες ὅλων μας εἶναι τεράστιες.

2.—ΟΙ ΠΡΟΣΚΟΠΟΙ. Εὐχάριστη πραγματικὰ ἔκπληξη ἀποτελέσῃ γιὰ ὅσους τὴν ἐπεσκέφθηκαν ἡ κατασκήνωση τῆς τοπικῆς Ἐφορείας Προσκόπων Φωκίδας.

Σὲ μιὰ ἄριστα ἐπιλεγμένη τοποθεσία, ποὺ συνδυάζει τὴν εὐχερῇ

προσπέλαση, την γαλήνη του θουνού και την ατμόσφαιρα του δά-
σους, δίπλα στο Μοναστήρι του Προφήτη Ήλία, οί κατασκηνωτές
πρόσκοποι έστησαν μιὰ ύποδειγματική κατασκήνωση και έζησαν
για δυο έβδομάδες, την άπεριττη, μὰ όμορφη, ζωή του ύπαίθρου, που
τόσα διδάσκει στο νέο άνθρωπο. Η συλλογική αντιμετώπιση των ά-
ναγκών της κατασκηνώσεως, ή εξοικείωση στην όμαδική διαβίωση,
οί ασκήσεις και ή άθληση, ή άμιλλα για καλλίτερες επιδόσεις και
μεγαλύτερα επιτεύγματα, που θρήκαν έδω την πρακτική εφαρμογή
τους, ασφαλώς έδωσαν στα νέα παιδιά μιὰ, άμυδρή έστω, γεύση
του άγώνα της ζωής. που σε λίγο θ' αντιμετωπίσουν. και τις πρῶ-
τες, ίσως, χαρές και ίκανοποιήσεις από τη διαπίστωση των δυνατο-
τήτων τους.

Τα διδάγματα που άποκομίζουν από τέτοιες κατασκηνώσεις,
μαζί με το «εϋ πράττειν» και το «έσο έτοιμος» που άποτελούν τις
άρχές του προσκοπισμού, είναι άναμφισβήτητο ότι προσφέρουν τε-
ράστια ύπηρεσία στη νεότητα που σήμερα, κυριολεκτικά, πολιορ-
κεϊται — δεινοπαθεί — από την έπιβουλή διαφόρων ψυχοφθόρων ί-
δεών και άλλων ιδιοτελών επιδιώξεων, με τις όποιες επιδιώκεται ή
έκτροπή της άπ' τη φυσική πορεία και ή έκμετάλλευση της όρμής
και της άφελείας της για κρύφιους και άνομολόγητους σκοπούς.

Θερμά συγχαρητήρια στους συντελεστές της επιτυχημένης αυτής
προσπάθειας μαζί με την εύχή για επέκταση του προσκοπισμού και
στ' άλλα, μικρότερα, χωριά του νομού μας.

Κάτι τέτοιο θά ήταν ή καλλίτερη προσφορά στη νέα γενιά.

Δ. Ι. Κ.

Συμπατριώτη,

Ψάξε στο ύπόγειο του σπιτιού σου. Κάτι θά θρείς. Το «Λαο-
γραφικό Μουσείο Φωκίδας» δέχεται κάθε άντικείμενο, είτε σαν
δωρεά, είτε με παρακράτηση κυριότητας. Είναι άπόλυτα έξα-
σφαλισμένο άπ' τη φθορά, γιατί συντηρείται καλλίτερα και ή ά-
πόδειξη παραλαβής εξασφαλίζει άπ' το κίνδυνο άπώλειας.

ΧΙΝΌΠΩΡΟ

ΜΗΤΣΟΥ ΕΛΑΤΟΥ

Τὸ ἀσταμάτητο γύρισμα τῆς ἀνέμης τοῦ χρόνου, ποὺ ἀργοτυλίγει τὸ νῆμα τῆς ζωῆς, φέρνει, μαζί μ' ὅσα οἱ μοῖρες ἔχουν γράψει γιὰ τὸ κάθε τι στὸν κόσμο τοῦτο, καὶ τὰ γυρίσματα τοῦ καιροῦ, τὶς ἐποχές. Τέσσερες ὅλες κι' ὅλες τοῦτες καὶ ἡ κάθε μιὰ ἀλλοιώτικη ἀπ' τὶς ἄλλες πορεύονται ὅπως οὖλα τὰ πλάσματα τῆς δημιουργίας — ἔρχονται σὲ κάποια στροφή τῆς ἀνέμης καὶ φεύγουν — περνοῦν — σὰν τυλιχτεῖ τὸ νῆμα τους. Καὶ ὅταν διαθοῦν οὖλες, ἡ μιὰ πίσω ἀπ' τὴν ἄλλη, καὶ ὁ γύρος ὀλοκληρωθεῖ ἡ ἀνέμη ματαρχινεῦει πάλι ἀπ' τὴν ἀρχὴ — ἕνας χρόνος φεύγει, ἄλλος χρόνος ἔρχεται.

Ἔτσι ὁρίσε ὁ Δημιουργὸς καὶ ἔτσι θὰ γίνεταί στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων — ὡς τῇ συντέλειᾳ τοῦ κόσμου.

Ὁ γερο πλάτανος τῆς Ἀλαφιώτισσας, δεντρὶ χιλιόχρονο καὶ θειακωμένο — στὸν ἴσκιο του σταλιάζουν κατοσταριές γιδοπρόβατα — τοῦτο τὸν καιρὸ εἶναι κάπως ἀναστατωμένος καὶ ἀνήσυχος δίχως ὅμως νὰ μπορεῖ νὰ ξηγήσει τὸ λόγο. Δέ βλέπει τίποτας τὸ χειροπιαστὸ ψυχανεμίζεται ὅμως ὅτι κάτι τις τὸ ἀλλοιώτικο, ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ τὸ ξεδιαλύνει, ἀρχίνεψε νὰ πλανιέται γύρω του, — καὶ αὐτόνο δὲν τοῦ ἀρέσει. Ξέρει πολὺ καλὰ — τοῦ

τὸ μάθαν τ' ἀμέτρητα χρόνια του, διάολε — πὼς σὰν περάσει ἡ μεγάλη γιορτὴ τῆς Παναγιᾶς τὸ δεκαπενταύγουστο καί, ἀκόμα πιὸ πολὺ, σὰν σκολάσει τὸ πανηγύρι τῆς Ἀλαφιώτισσας, στὰ Ἐννιάμερα, πάει τὸ καλοκαῖρι, πέρασε, καὶ ἄς ψήνει ἀκόμα τὴν πλάση ἢ λάβρα. Καὶ ξοπίσω του ἔρχεται τὸ χινόπωρο — ὁ τρυγητής, ὁ ἀγιοδημητριάτης, ὁ ἀντρειάς.

Μὲ τὸν ἐρχομὸ του ἡ μέρα μικραίνει, ἡ νύχτα αὐγατίζει καὶ ἀπ' τοῦ Σταυροῦ κι' ὀμπρός, σὰν περάσει τὸ ἴσα μέρα - ἴσα νύχτα, τὸ σκοτάδι κεφαλώνει γιὰ καλὰ καὶ ἀρχινεῦει ἡ ψυχρούλα. Οἱ γλυκιές μέρες, τὰ γαλήνια δειλινὰ καὶ οἱ δροσερές ξάστερες νύχτες σκορπᾶν σ' ὀλόκληρη τὴν πλάση ἕνα γλυκὸ ἀποκάρωμα, μιὰ χαύνωση, ποὺ σὲ λύνει καὶ μιὰ ἀνάλαφρη θλίψη ποὺ σὲ γιομίζει μελαγχολία.

Ὁ γερο πλάτανος, πρῶτος ἀπ' οὖλα τὰ δεντριά, ἔνοιωσε τὰ μηνύματα τοῦ ἐρχομοῦ του. Μιὰ πλάκωση θαραίνει, μέρες τώρα, τῇ ψυχῇ του — ποιὸς εἶπε πὼς τὰ δέντρα δὲν ἔχουν ψυχὴ; — καὶ μιὰ ζαθλακωμάρα, κούραση πές, τὸν κάνουν νὰ στέκεται, ὠρες ὀλόκληρες, ἀκούνητος σὰ παράλυτος — κλωναράκι δὲ σαλεύει. Γιομάτος ἀπόρεση γιὰ τοῦτο τὰ πρᾶμα, μὰ καὶ μ' ἕνα τσίμπημα φόβου, σκύβει καὶ ἀρωτᾷ τις γειτόνισσές του τὶς λεῦκες, ποὺ θρα-

σομανᾶν στή ρεματιά, ἂν καὶ αὐ-
τες νοιώθουν τὰ ἴδια. Ναί!, τοῦ ἀ-
ποκρίνονται ἀδίσταχτα κεῖνες, τὰ
ἴδια κι' ἀπαράλλαχτα νοιώθουν καὶ
ἀκόμα. ἓνα σύγκρουο ποὺ κάνει τὰ
φύλλα τους ν' ἀλαφροτρέμουν —
δὲν τὰ θωρεῖς; Τὰ θωρεῖ, θέβαια,
καὶ τὰ καλοθωρεῖ μὰ ὅποιος δὲ θέ-
λει νὰ δεῖ τὸ θεριὸ ποῦναι μπροστά
του τὸ ντορό του γυρεύει—λὲς νᾶναι
ἄντισμα καὶ ἀθασκαμὸς τοῦτο τὸ
πρᾶμα γιὰ κἀνα ἄερικὸ ποὺ μᾶς
πῆρε ξώφαλτσα; ἀναρωτιέται. Καὶ
καμώνεται πὼς δὲν καταλαβαίνει
ὅτι εἶναι ποὺ οἱ χυμοὶ ἀρχινεύ-
ουν πιά νὰ μὴν ἀνεβαίνουν μὲ
τὴν ἴδια φούρια κι' ἄς ρουφᾶν ἀ-
χόρταγα οἱ ρίζες του τὸ νερὸ τῆς
πηγῆς π' ἀναβρύζει ἀπ' τὴ σκισμά-
δα τοῦ βράχου, δυὸ θήματα πὶδὸ κεῖ
ἀπ' τὰ ποδάρια του καὶ π' ἀργοκυ-
λάει κελαρίζοντας, στή ρεματιά μὲ
τις λευκές. Δὲ μπορεῖ νὰ χωνέψει
— ποιὸς τὸ μπορεῖ; — πὼς τὸ θρά-
συμα τῆς ἀνοιξης, ποὺ κάνει τὰ
κλωνιά του νὰ τανυῶνται γαῦ-
ρα κατὰ τὸν οὐρανὸ καὶ ποὺ μ' ἔ-
να ξέσπασμα τὸν γιομίζει ἄνθια καὶ
φύλλα — μιλλεούνια ἀμέτρητα σὲ
μιὰ μέρα,— δὲν γίνεται νὰ κρατήσει
αἰῶνια, ὅπως δὲν κρατᾷ καὶ τὸ
νταθράντισμα τοῦ καλοκαιριοῦ, ποὺ
τὸν σπρώχνει ν' ἀντιμάχεται τὸ λιο-
πύρι τοῦ θεριστῆ καὶ τ' ἄλωνάρη
καὶ ἱσκιώνοντας τὸν τόπο, νὰ δίνει
μιὰ στάλα δροσιὰ στὸν ἀποκαμω-
μένο διαβάτη γιὰ στὸ ξεπνοημένο
ζώντανό.

Κάποια στιγμή, ὅπως ἡ ἀνέμη γυ-
ρίζει καὶ τὸ νῆμα τυλίγεται, οὕλα
τοῦτα φτάνουν στὸ τέλος τους καὶ

τὸ χινόπωρο ποὺ ἔρχεται φέρνει τὰ
δικὰ του.

Τὰ θάμνα καὶ τὰ χαμόκλαρα ἓνα
γύρω ἀρχίνεψαν κιόλας ν' ἀλαφρο-
κιτρινίζουν, τὰ κούμαρα καὶ τὰ κρά-
νια μεστωμένα πιά, νὰ κοκκινολο-
γᾶν καὶ τ' ἀγιόκλημα νὰ σκορ-
πάει ἀπλόχερα τὶς στερνὲς μο-
σκοβολιές του. Τὰ καρπερὰ κλαριά
— μηλιές, συκιές, ροῖδιές, κυδωνι-
ές — μὰ καὶ τ' ἀμπέλια καὶ οἱ κλη-
ματαριές λυγίζουν ἀπ' τὸ θάρος τοῦ
καρποῦ — γουρμασμένος πιά καὶ
καλὰ μελωμένος εἶναι σὰ μολύβι—
καὶ ἀνυπόμονα καρτερᾶν τὴν ὥρα
ποὺ θὰ ξαλαφρώσουν — θὰ μαζευ-
τεῖ ἡ σοδεῖα — γιὰ νὰ ξανασάνουν
λιγάκι καὶ ν' ἀναπαυτοῦν ὕστερα
ἀπὸ τὴ προσπάθεια τόσων μηνῶν—
ἄξιος ὁ μιστὸς τους.

Τὰ κελαῖδοπούλια, πού, σμάρια
ὀλόκληρα, κουρνιάζουν κάθε θρά-
δυ στὰ κλωνιά του — ἀπ' αὐτὰ πρω-
τοξαφτούριξαν τὰ περισσότερα — πᾶ-
ψαν νὰ κελαῖδᾶν ἀνέμελα καὶ ἀρ-
χίνεψαν νὰ κάνουν σὰ νὰ μὴν τὰ χω-
ράει ὁ τόπος. Γυροφέρνουν σκεφτι-
κὰ δῶθε - κεῖθε καὶ μοιάζει νὰ ἐ-
τοιμάζονται γιὰ κάτι τις τὸ μεγάλο
καὶ τὸ σοβαρὸ — γιὰ τὸ μακρινὸ
ταξίδι κατὰ τὸ νοτιά. Τὰ πὶδὸ θια-
στικὰ κινήσαν κιόλας καὶ οἱ τρυγο-
νοσοῦρτες ποὺ ἀργοδιαβαίνουν σέρ-
νουν ξοπίσω τους χιλιάδες πετού-
μενα — τρυγόνια, λελέκια, χελιδό-
νια — καὶ τραβᾶν κατακεῖ ὅπου ἡ
ζέστα δὲν ἀπολείπει ὀλοχρονίς.

Καὶ κανέναν δὲν ξεγελᾶν οἱ
τσαλαπετεινοὶ καὶ τὰ συκοφάγια
ποὺ πλημμύρισαν τὶς πλαγιές —

διαθατάρικα είναι καὶ ὅπως ἦρθαν, ξαφνικά, ἔτσι θὰ φύγουν. Καὶ θ' ἀπομείνουν μοναχά, σὰν γιὰ παρηγοριά, τ' ἀγριοπούλια τῆς παγωνιάς—οἱ κυριαρίνες, τὰ κοτούφια, τὰ τσώνια — ἔτσι γιὰ νὰ μὴ ρημάξει ὁ τόπος.

Χτὲς τὸ πρῶτὶ τὸ κουνάβι ποὺ φωλιάζει στ' ἀντικρυνὸ τσογκρὶ ξετρύπωσε φορώντας τὸ καινούργιο ντύμα, τὸ χειμωνιάτικο—ὁμορφο καστανόμαυρο «ἀστάχι» ἀπ' ὄξω, παχὺ ἀσπριδερό «θαμπάκι» ἀπὸ μέσα — καὶ γιομάτο νάζι δὲ χόρταινε νὰ καθρεφτίζεται στὸ νερὸ τῆς πηγῆς καὶ νὰ καμαρώνει. Ἀκολούθησαν τ' ἄλλα ἀγρίμια τοῦ θουνοῦ—ἡ ἄλεπού, ὁ τσάκαλος, ἡ θερθέρα — οὐλα μὲ καινούργια γυαλιστερὴ τρίχα, καὶ στήσαν χορὸ τρικούβεργο δίπλα στὴν πηγὴ, κάνοντας χίλια δυὸ παιχνίδια καὶ χαρές. Μοναχὰ ὁ σκατζόχερας καὶ ὁ ἄσβος μείναν παράμερα, δὲν πῆραν μέρος στὸ γλέντι μὰ συνέχισαν σκεφτικοὶ τῇ δουλειά τους — τὶς ἐτοιμασίες γιὰ τὸ μακρὺ ὕπνο τοῦ χειμῶνα.

Οἱ ἀγριομέλισσες, ποὺ ἀπ' τὴν περασμένη ἀνοιξὴ πιάσαν γιὰ κυθέρτι τὴν κουφάλα ἐνοῦ πολυχρονίτη ἔλατου δῶ παραπανούλια, ἀρχίνεψαν καὶ αὐτενες νὰ φράζουν τὶς τρύπες ἐνῶ οἱ γλεντοκόποι τοῦ καλοκαιριοῦ — τὰ τζίτζικια — εἶπαν γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ θάλουν μυαλὸ καὶ νὰ σοβαρευτοῦν — τὰ τρώμαξαν οἱ πρῶτες ψυχρὲς καὶ πάψαν τὶς φωνές... Γρήγορα ὅμως, μὲ τὸ καλοκαιράκι τ' ἄη Δημήτρη, εἶδαν πὼς δὲν θγαίνει τίποτας οὔτε γίνεται ν' ἀλλάξει τὸ χούϊ καὶ ἡ

μοῖρα τους — τραγουδιστάδες τᾶπλασε ὁ δημιουργὸς καὶ τραγουδιστάδες θὰ παραμείνουν — γι' αὐτόνο τόριξαν στὸ γλέντι καὶ ἀφῆκαν τὴ φρόνηση καὶ τὸ νοικοκύρεμα στὰ μερμήγκια πού, ἀλαφιασμένα τούτῃ τὴν ἐποχὴ, πιλαλᾶν δῶθε - κεῖθε πασκίζοντας νὰ συμπληρώσουν τὴν κουμπάνια τους γιὰ τὸ χειμῶνα ὅσο εἶναι καιρὸς ἀκόμα.

Κάποια ἀνάλαφρα συγνεφάκια, ποὺ φανῆκαν πέρα μακρυὰ στὶς ψηλὲς θουνοκορφές, καὶ τ' ἀνάριο ἀστραποβόλημα, π' ἀχνόφεγγε ἀποβραδὶς, σκορπίσαν ἀνατριχίλα στοὺς ξωμάχους ἐνῶ τ' ἀγέρι τῆς αὐγῆς ποῦφερε ἴσαμε δῶ πέρα τῇ ψυχρούλα τῆς σιγανοψυχάλας καὶ τῇ μурωδιά τῆς θρεμένης γῆς τοὺς ἔκαμε νὰ τυλιχτοῦν σφιχτότερα στὴ βελέντζα καὶ νὰ πάρουν τὴν ἀπόφαση ποὺ ἀπὸ σήμερα τὴν ἀνέβαλαν γι' αὐριο.

Οἱ τσοπαναρέοι παρατῆσαν τ' ἀπόσκια, ἡ φλογέρα ἔπαψε ν' ἀχολογαίει ὅλημερίς καὶ ὁ νοῦς τους γυρίζει, οὐλο καὶ συχνότερα, στὰ χειμαδιὰ — ἦρθε πιά ἡ ὥρα. Κι' ἂν οἱ ἴδιοι δὲν τὸ νόησαν τοὺς τὸ δεῖχνουν καθημερινὰ τὰ ζωντανὰ πού, ἐνῶ ὅλημερίς θοσκᾶν ἀμέριμνα, σὰν βραδυάσει αὐτιάζονται καὶ κάνουν νὰ πάρουν τὸν κατήφορο — τὰ τρομάζει κάτι τὶς ποῦρχεται... Οἱ λότομοι, πάλι, ἀφῆκαν κατὰ μέρος τὶς λιάτες καὶ τὶς πριόνες, ζέψαν τὰ μπλάρια καὶ ἀγωνίζονται νὰ σύρουν τὰ κούτσουρα ἴσαμε τὶς κυλίστρες τῆς κατηφόρας προτοῦ τὰ πρωτοβρόχια δυσκολέψουν τὴ δου-

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

(Πρόλογος σὲ ἔκθεση ζωγραφικῆς στὰ "Φωκικά '82,,)

Γνωρίζοντας τὶς δυσκολίες στὶς σχέσεις τοῦ κοινοῦ μὲ τὴ σύγχρονη τέχνη κρίναμε σκόπιμο νὰ συνοδεύσουμε μ' ἓνα σύντομο κείμενο τὴν ἔκθεση τῶν ἔργων μας. Δὲν πιστεύουμε, φυσικά, πὼς λύνουμε ἔτσι τὸ πελώριο ζήτημα τῆς ἐπικοινωνίας μέσω τῆς τέχνης ἢ πὼς ἐξαντλοῦμε τὴ σχετικὴ προβληματικὴ. Θελήσαμε μόνο νὰ ποῦμε δυὸ - τρία πράγματα, χρήσιμα, νομίζουμε, γιὰ ὅλους μας.

Ἀπ' τὴν ἀρχὴ θὰ πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε πὼς γιὰ τὴν κατανόηση τῆς σύγχρονης τέχνης δὲν εἶναι πάντα πρόσφορη ἡ ἀνίχνευση ἀπ' τὸ θεατὴ ἑνὸς συγκεκριμένου μηνύματος ἢ νοήματος ποὺ θρίσκεται κατὰ κάποιον τρόπο «πίσω» ἀπ' τὸν πίνακα ἢ ζωγραφικὴ ἀπευθύνεται περισσότερο στὴν ὄραση καὶ λιγότερο στὴ νόηση, ἐνῶ πολλές φορές ὁ καλλιτέχνης δὲν ἔχει κἄν τὴν πρόθεση νὰ μεταδώσει ἓνα «μῆνυμα». Ἐξ ἄλλ-

λειά. Καὶ οἱ καρβουνιάρεοι πιὸ κεῖ φορτώνουν μὲ θιάση ὅσο κάρβουνο ξέμεινε ἀπούλητο καὶ τὸ στέλνουν στὸ χωριὸ γιὰτὶ ὁ καιρὸς πῆρε πιά νὰ θιάζει. Καὶ δὲν θ' ἀργήσει ἡ ὥρα ποὺ οὔλοι τοῦτοι θὰ πάρουν τὸ δρόμο γιὰ τὰ χαμπλώματα καὶ τὸ θουνὸ θὰ ἐρημώσει — ἀρκετὰ γιὰ φέτο, καὶ τοῦ χρόνου πάλι.

Ὅσο τὸ χινόπωρο θὰ προχωράει τόσο ἡ φύση θὰ ξαρματώνεται ἀπ' τὰ στολίδια καὶ τὶς ὁμορφιές της — γεράματα θὰ πλακώνουν. Καὶ τὰ δειντριά τὰ περήφανα, τὰ καμαρωτά, θὰ βλέπουν μὲ θλίψη ἀνείπωτη, τὰ φύλλα τους ὀλοένα ν' ἀδυνατίζουν πιὸ πολὺ — ν' ἀδυνατίζουν, νὰ κιτρινίζουν σὰ μαραζωμένα, καὶ στὸ τέλος νὰ πέφτουν τὸ ἓνα πίσω ἀπ' τ' ἄλλο στὴ γῆς, μπαίγνιο τοῦ ἀγέρα. Μοναχὰ ὁ ἔλατος κατὰ τὴν ἀπάνω πάντα. Δὲν

ἔχει τέτοια ἔγνοια, μὰ αὐτόνον πάλι τὸν βασανίζει ἡ σκέψη τοῦ χιονιοῦ — ὁ καθέννας μὲ τὸν πόνο του.

Ὁ γερο πλάτανος, μὲ τὸ ξωκλήσι τῆς Παναγιᾶς τῆς Ἀλαφιώτισσας κάτω ἀπ' τὰ κλώνια του καὶ τὴν πηγὴ ποὺ τὸν τρέφει πιὸ κεῖ, θὰ μείνει κι' αὐτόνος σὲ λίγο γδυτὸς ἀπ' τὰ στολίδια του καὶ ξεπεσμένος — ποῦναι οἱ ἀνοιξιὰτικες καὶ οἱ καλοκαιρινές οἱ ὁμορφάδες του; Κοὶ μοναχὸς του στὸ ξάγναντο τοῦ βοριᾶ. θ' ἀκούει τ' ἄλυχτημα τοῦ λύκου — τὴ φωνὴ τοῦ χειμῶνα — νὰ ζυγώνει κάθε μέρα καὶ πιὸ πολὺ ἐνῶ τὸ θρηνολόγημα τῶν κλωνιῶν του, ποὺ θὰ τὰ δέρνει τὸ μανιασμένο ἀνεμοθρόχι, θὰ ματώνει τὴ ψυχὴ του.

Κακὸ πρᾶμα τὸ κοντοζύγωμα τοῦ χειμῶνα — καὶ τοῦ θανάτου τὸ ἴδιο.

λου δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ὑπάρχει σὲ κάθε ἔργο ἕνας καλυμμένος συμβολισμὸς τὴν ἀποκωδικοποίηση τοῦ ὁποίου θὰ πρέπει νὰ ἐπιχειρήσει ὁ θεατὴς προχωρώντας μὲ τὴ λογικὴ, σημεῖο πρὸς σημεῖο, ἀνάλυση τῆς αἰσθητῆς ὑπόστασης τοῦ πίνακα πρὸς τὸ ὑπεραισθητὸ νόημα. Ἡ «κατανόηση» τοῦ ἔργου ἀπαιτεῖ τὴν κινητοποίηση ὅλων τῶν ψυχικῶν καὶ διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ δημιουργία του.

Ἄλλωστε στὴ σύγχρονη τέχνη εἶναι δύσκολος, ἂν ὄχι ἀδύνατος ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ μορφῆς καὶ περιεχομένου· ἂν δὲ σκεφθεῖ κανεὶς πῶς τοῦτο ἰσχύει ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν ποίηση, πού περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη τέχνη δουλεύει μὲ νοήματα, τότε θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι στὴ ζωγραφικὴ περιεχόμενο εἶναι ἡ μορφή καὶ μορφή τὸ περιεχόμενο. Ἐνῶ στὴ παλιότερη τέχνη ἡ μορφή πραγματοποιεῖται μὲ παραστατικὰ μέσα, στὴ σύγχρονη, ἡ ἀξιοποίηση τῶν πλαστικῶν στοιχείων (χρῶμα, γραμμὴ, σχῆμα κλπ.) ἀποφασίζεται τελικὰ μὲ κριτήριον τὴ ζωγραφικότητα τῶν μεταξὺ τους σχέσεων. Ἐνα χρῶμα, μιὰ γραμμὴ, ἕνας ρυθμὸς δυνατόν νὰ ἔχουν αὐτόνομη ἐκφραστικὴ σημασία. Ἡ ἀνεξαρτητοποίηση αὐτῆς τῶν πλαστικῶν στοιχείων ἐπιδιώχθηκε γιὰ νὰ ἀποδεσμευθεῖ ἡ ζωγραφικὴ ἀπ' τὰ ξένα (φιλολογικὰ) στοιχεῖα πού τὴ θάραιναν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ξεπέφτει πολλὰς φορὲς σὲ ἀπλὴ θεματογραφία. Ἡ τέχνη ἀλλάζει μαζὶ μὲ τὴ ζωὴ. Ἡ σημερινὴ πραγματικότητα ἔχει ἐ-

πιβάλλει νέες ἐκφραστικὲς ἀνάγκες, πιὸ σύνθετες κι' ἴσως πιὸ «δύσκολες».

Ἡ πρόσβαση στὴν τέχνη προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴ ἐσωτερικῆς ζωῆς καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ λόγο φοβόμαστε πῶς ἡ παρούσα λογοκρατικὴ καὶ ὠφελμιστικὴ ὀργάνωση τῆς συνείδησης τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου συνιστᾷ ταυτόχρονα καὶ τὴν βασικότερη ἀδυναμία του γιὰ τὴν προσέγγιση τοῦ ἔργου τέχνης. Μὲ δεδομένο, ἐξ ἄλλου, τὸν ἀποκλειστικὰ τεχνοκρατικὸ καὶ οἰκονομικὸ προσανατολισμὸ τοῦ σύγχρονου κράτους ἦταν μοιραῖο νὰ ὑποτιμηθεῖ ἀπελπιστικὰ ἡ σημασία τῆς αἰσθητικῆς παιδείας καὶ τῆς πνευματικῆς καλλιέργειας. Οἱ κυβερνήσεις ὑπερφηανεύονται γιὰ τὰ οἰκονομικά τους ἐπιτεύγματα, οἱ πολῖτες γιὰ τὶς διευρυνόμενες καταναλωτικὲς τους δυνατότητες καὶ ἡ πνευματικὴ καὶ αἰσθητικὴ ὁλοκλήρωση τοῦ ἀνθρώπου πάει περίπατο...

Ἡ Τέχνη ζητάει σήμερα τὴν πνευματικὴ ἀφύπνιση τοῦ ἀνθρώπου. Ζητάει ἀκόμα, ὄχι μόνο τὴν παθητικὴ θέασί της, ἀλλὰ καὶ τὴν υπεράσπιση τῆς ὑπόθεσής της. Καὶ τὴ δικαιούται, ἀφοῦ ὁρος ὑπαρξῆς τῆς ἴδιας εἶναι ἡ ἀνησύχαστη ἐγρήγορη, ἡ ἀγωνία καί, κάποτε, τὸ μαρτύριον τοῦ, πράγματι, καλλιτέχνη γιὰ λογαριασμὸ ὅλων μας.

(Τὸ κείμενο αὐτὸ γράφτηκε ἀπ' τὸν Τ. Παυλοστάθη σὲ συνεργασία μὲ τοὺς Θανάση Στεφόπουλο καὶ Γιώργο Σκυλογιάννη).

ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

μέρος β'.

ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΓΕΡΟΥΜΑΤΟΥ

Στο πρώτο μέρος της παρουσίασης του 'Ανάργυρου Σιμόπουλου, προσωπικότητας της ελληνικής πολιτικής, που το έργο και η δράση του έχουν ταυτιστεί με την οικονομική πολιτική σε κρίσιμες εποχές για την Ελλάδα, βοηθήματα πραγματικά ενδιαφέροντα στάθηκαν, προφορικές αναμνήσεις και γραπτά έπίσημα στοιχεία.

Αυτά, κύρια, βοήθησαν να διαθεώμε το κατώφλι των στερνών χρόνων του 19ου και των πρώτων χρόνων του 20ου αιώνα, για να δούμε μιαν άλλη εποχή και άλλους αγωνιστές.

Οί προσωπικές θύμησες ή οί προφορικές μαρτυρίες, που καμιά φορά μεταφέρονται από γενιά σε γενιά σαν κληρονομιά, στην έπιχειρούμενη ανασκόπηση γεγονότων είναι αναντίρρητα ό καμβάς. Έκεί απλώνεται και συνταιριάζεται, κομμάτι με κομμάτι, κάθε τεκμηριωμένη πληροφορία.

Οί θύμησες μās δίνουν την ατμόσφαιρα, τις καλές και τις αδύνατες πλευρές ενός χαρακτήρα, την κοινωνικότητα, την αποδοχή από την κοινωνία, την θέση στην οικογένεια, ό,τι δηλαδή δεν μπορεί να συμπεριληφθεί μέσα στην ιστορική πραγματάωση.

Κι' όταν ή συναισθηματική παρεμβολή ξεστρατίζει για να ώραιοποιησει ή να υποβαθμίσει το αντικείμενο, παρεμβαίνει, διορθώνει και

συμπληρώνει ή ιστορική ένημέρωση. Καί το αντίθετο. Έκεί που τα ντοκουμέντα δεν άγγίζουν την ανθρώπινη ύπόσταση, σε μία ευρύτερη άνάγκη ανάλυσης της προσωπικότητας σε σχέση με την πορεία της μέσα στα ιστορικά γεγονότα, έρχονται οί μαρτυρίες και ρίχνουν φώς στ' άπλά και τα καθημερινά. Είναι ό κύκλος, και κάπου εκεί μέσα είναι ή αλήθεια.

Καλοδεχούμενες όλες οί πληροφορίες είτε πραγματικές είτε λαθεμένες. Ξεκαθαρίζει, σήμερα, αύριο, μεθαύριο ή πραγματικότητα στο κοσκίνισμα της γνώσης.

Η πόρτα της έρευνας, εύτυχώς, δεν κλείνει ποτέ.

Με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, ή θαμπωμένη εικόνα του 'Ανάργυρου Σιμόπουλου μοιάζει να βρίσκει σιγά - σιγά τα χαρακτηριστικά της.

Στα Σάλωνα των πρώτων χρόνων ελεύθερης ζωής, της κερδισμένης με τόσα αίμα, ξεκαθαρίζει, στρώνει σιγά - σιγά ό,τι θολό και μπερδεμένο άφησε ή Τουρκική σκλαβιά.

Κίνησ' ό κόσμος για τη σπορά, για τ' όργωμα. Γίνηκε το θάμα. Όρίζουν πιά το βιός και το κεφάλι τους. Μήτε ή προσταγή κι' ό θούρδουλας του σερντάρη, (') μήτε ή κρίση του καδη να τους φέρνει χτυποκάρδι, τέλεσαν όλα τουτα. Ξε-

θούϊξαν τ' αὐτιά τῶν Σαλωνιτῶν ἀπὸ τὸν ἄμανέ τοῦ μουεζίνη πάνω στὸν μιναρέ, ποὺ φχαριστοῦσε τὸν Μωάμεθ γιὰ τὰ καλὰ ποῦστελνε στὴν Τουρκιά. Πᾶνε κι' οἱ μιναρέδες καὶ τὰ σεράγια, γκρεμίστηκαν, τίποτα νὰ μὴν θυμίζει τὸ 400χρονο μαρτύριο...

Σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, καὶ στὰ Σάλωνα, ἀρχίζει ἡ νέα ζωή.

Ὁ Νικόλαος Σιμόπουλος, — πατέρας τοῦ Ἀνάργυρου Σιμόπουλου, — αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ, πέντε ἔξη χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ διώξιμο τῶν Τούρκων, μπαίνει γαμπρὸς στὸ κονάκι τῶν Καμαρογιώργηδων.⁽²⁾

Ἡ οἰκογένεια Καμαρογιώργη, γνωστὴ οἰκογένεια τῶν Σαλώνων, εἶχε δώσει στὸν ἱερὸ ἀγῶνα γιὰ τὴ λευτεριά πολλοὺς ἀγωνιστές. Γιὰ νὰ συγγενέσουν μὲ τὸν Νικόλα καὶ νὰ τοῦ δώσουν γυναίκα τὴν Ἰωάννα Καμαρογιώργη, καμάρι ὄνομα καὶ πράμα τοῦ σπιτιοῦ των καὶ τοῦ Σάλωνα, οἱ γονεῖς τῆς πῆραν τὶς καλύτερες πληροφορίες γιὰ τὸν χαρακτήρα καὶ τὸ θιὸς τοῦ γαμπροῦ.

Γιὰ τὴν καταγωγὴ τοῦ Νικόλα Σιμόπουλου δὲν ὑπάρχει κανένα διαφωτιστικὸ στοιχεῖο σὲ ἀρχεῖο. Ἡ Γερμανικὴ κατοχὴ δὲν ἦταν ἐγκληματικὴ κι' ἀπάνθρωπη μόνο γιὰ τὶς ὀργανωμένες ἀνθρωποθυσίες καὶ τὰ ὀλοκαυτώματα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν συστηματικὴ καταστροφὴ καὶ κάψιμο τόσων χρήσιμων στοιχείων καὶ ἀρχείων ποὺ εἶναι ἡ ἱστορία μας.

Στοὺς ἀπόγονους τοῦ Νικόλα Σιμόπουλου ὑπάρχει ἡ θεβαιότητα, ποὺ πηγάζει ἀπὸ πολλὲς ἐνδείξεις,

ὅτι ἡ ρίζα του εἶναι γνήσια Σαλωνίτικη.⁽³⁾

Γιὰ ν' ἀκριβολογήσωμε, κυκλοροῦν καὶ δυὸ ἄλλες φῆμες ἀκόμα. Ἡ μιὰ ἐπιχειρεῖ νὰ παρουσιάσει τὸν Σιμόπουλο σὰν κάτοικο τῆς Σεγδίτσας⁽⁴⁾ καὶ αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἄποψη χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Θεόδωρο Δεληγιάννη, ἀντίπαλο πολιτικὸ τοῦ Ἀνάργ. Σιμόπουλου, σὰν σλόγκαν στοὺς πολιτικοὺς διαξιφισμοὺς μέσα στὴ Βουλὴ γιὰ τὴν υποβάθμισή του. Καὶ συνεχίστηκε νὰ γίνεται ἡ μνημόνευση αὐτῆς τῆς ἀόριστης καταγωγῆς κατὰ τὶς πολιτικὲς ἀναμετρήσεις κι' ἐδῶ στὴν Ἀμφισσα, ὅταν ὁ Γιάνναρος Γάτος πάλευε γιὰ μιὰ θέση στὸ Κοινοβούλιο. Ἀπευθυνόμενος στὸ κοινό, ἔριχνε τὸ σύνθημα «Ψήφισε λαὲ Σαλωνίτη καὶ ὄχι Σεγδιτσιώτη», λές καὶ ἡ καταγωγὴ, ἔστω, ἀπὸ τὴ Σεγδίτσα μπορούσε νὰ μειώνει τὸν καταγόμενο, σὰν νὰ μὴν προερχόταν τὸ 50% τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου ἀπὸ χωριά καὶ κωμοπόλεις.

Τὸ ὅτι δὲν ἀπήντησε ὁ Σιμόπουλος σ' αὐτὴ τὴν προκλητικὴ προσφώνηση στὸν Θ. Δεληγιάννη, γνωστὸ δημοκόπο καὶ μεταχειριζόμενο γιὰ τὴν ἐπικράτησή του κάθε μέσο καὶ κάθε συνταγὴ ἔξω ἀπὸ τὰ ἐπιτρεπόμενα ὅρια, δὲν εἶναι ἀπόδειξη καταγωγῆς. Κανένας ἀξιοπρεπὴς πολιτικὸς δὲν θὰ κατέβαινε στὸ ἐπίπεδο τοῦ Δεληγιάννη καὶ ν' ἀρχίσει ἀνάλυση τοῦ γενεαλογικοῦ του δένδρου, ποὺ δίκαια θὰ ἔφερνε ἰλαρότητα μέσα στὴ Βουλὴ.

Ἡ ἐτοιμότητα καὶ εἰρωνικὴ του ἀπάντηση: «ἀπαντῶ εἰς τὸν ἐκ Λαγ-

γαδίας Μαρκήσιον...» ήταν ένα μάθημα στον αγενέστατο αντίπαλο αλλά βέβαια κι' ένας ξεμμεσος τρόπος ν' αφήσει το θέμα μετέωρο.

“Αν πραγματικά ο Νικόλαος Σιμόπουλος, πατέρας του πολιτικού, είχε ένα σπίτι στη Σεγδίτσα, που το πούλησε το 1832⁽⁵⁾ και τα συμβόλαια έγιναν στην Τοπόλια με πωλητή τον Νικόλα και αγοραστές τους αδελφούς Αντώνιο, Θεόδωρο και Νικόλαο Δ. Μήταλα, δεν αποδειχνει ότι έπρεπε κιόλας ναταν κάτοικος Σεγδίτσας.

Υπάρχει και μία ακόμη φήμη, άοριστη και τούτη, που βασίζεται στο θρύλο που διηγόταν μια συγγενής των Σιμόπουλων, ή Αθανασία Φάρου, ότι κάποιος Ήπειρώτης ονομαζόμενος Σίμος, ή Σιμής, ή ΧατζηΤσιμπής μετανάστευσε στα Σάλωνα όταν ή πατρίδα του, το Σούλι, καταπατήθηκε από τον Άλη Πασά.⁽⁶⁾ Τούτη ή άποψη θγαίνει λαθεμένη γιατί αν παραδεχτούμε πως κάποιος πρόσφυγας έφτασε στα Σάλωνα τότε, σύμφωνα με τις χρονολογίες, θα πρέπει αυτός να είναι ο Νικόλαος Σιμόπουλος, πράγμα απaráδεκτο γιατί ονομάζεται Νικόλαος και όχι Σιμής ή Σίμος.

“Έγινε ο γάμος, γύρω στα 1832, του Νικόλαου Σιμόπουλου και της Ιωάννας Καμαρογιώργη. Το ζευγάρι εγκαταστάθηκε στο άρχοντικό⁽⁷⁾ που βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά της Αμφισσας, κάτω από το κάστρο,⁽⁸⁾ στην όμώνυμη σήμερα πλατεία.

Οί Σαλωνίτες, σύμφωνα με την τοπική συνήθεια να δίνουν στον κά-

θε ντόπιο παρατσούκλι ανάλογο με τα σουσούμια του, έδωσαν και στους Σιμόπουλους το ανάλογο δευτερόνυμο, τους είπαν: «Στρογγομούρηδες» κι' επικρατέστερη εξήγηση για τουτό το στρογγυλό σχήμα του προσώπου της οικογένειας.⁽⁹⁾

Κατά μία παράδοση μέσα στην οικογένεια Σιμόπουλου δίνεται ή εξήγηση — που στερείται όμως απόδειξης—ότι το παρατσούκλι «Στρογγομούρης», είναι αναγραμματισμός του Φράγκικου επώνυμου STROMONCOURT που είναι γνωστό ότι ανήκε στους Φράγκους κατακτητές, Αφέντες των Σαλώνων.⁽¹⁰⁾

Στο Σαλωνίτικο άρχοντικό ή ζωή κυλούσε ακολουθώντας τον γενικό ρυθμό της ανόρθωσης. Η Ιωάννα έφερε στον κόσμο τρεις θυγατέρες. Το ζευγάρι ήταν ευτυχισμένο, αλλά κάτι τους έλειπε. Ο γιός που δεν έρχόταν. Μια μέρα ο Νικόλαος κι' ή Ιωάννα ανηφόρησαν κατά το ξωκλήσι των Σαλώνων “Άγιοι Ανάργυροι και κεί έκαμαν την ευχή να δώσει ή χάρη τους ν' αποχτήσουν γιό και να τον ονομάσουν Ανάργυρο.⁽¹¹⁾

Το τάμα τους έχει και άλλη προέκταση. Σαν ντόπιοι Σαλωνίτες, ζήτησαν τη χάρη από τους θαυματουργούς προστάτες της Αμφισσας και δεν τάχτηκαν στην θαυματουργή Παναγία της Σεγδίτσας, όπως πολύ φυσικό ήταν, αν αισθανόντουσαν Σεγδιτσιώτες.

Η επιθυμία τους πραγματοποιήθηκε τον επόμενο χρόνο. Ήμερώνοντας του Άγίου Ανδρέα, 30 Νοεμβρίου 1837, μέρα παγωμένη, που

ὁ Κόφινας ἄσπριζε ψηλά - ψηλά στὴ κορφή του μὲ τὸ πρῶτο χιόνι τῆς χρονιάς, τὴν Ἰωάννα τὴν πιάσανε οἱ πόνοι. Σὲ λίγο ἦρθε στὸν κόσμο ἕνα ὑγιέστατο ἀγοράκι. Τὸ θάφτισαν σὲ λίγους μῆνες καὶ τὸ εἶπαν Ἀνάργυρο.

Ὁ μικρὸς μεγάλωνε. Ἦταν ἕνα λεπτό, συμπαθητικὸ ἀγόρι μ' ἕνα λεπτὸ μελαχρινό, ἴσως μελαγχολικό, πρόσωπο. Δυὸ ζωηρὰ μάτια ἦταν τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ του. Τίποτα δὲν ἔδειχνε, στὰ πρῶτα χρόνια, ὅτι τὸ παιδί αὐτὸ ἦταν κάτι ξεχωριστό, πὼς κάποια μέρα θὰ γινόταν ἡ δόξα τῆς οἰκογενείας του καὶ ἕνας πολὺ σημαντικὸς παράγοντας τῆς πατρίδας του.

«Πολυάργυρο», συνήθιζαν νὰ τὸν ὀνομάζουν ἀργότερα ἐχθροὶ καὶ ἄσπονδοι φίλοι, ποὺ δὲν κατὰπιναν εὐκόλα τὴν πικρὴ γεύση ποὺ τοὺς ἔφερνε ἡ ἀπίθανη, ἡ μυθιστορηματικὴ ἐκτόξευσή του σὲ ὕψη Πανελληνίας ἀποδοχῆς καὶ φήμης.

Τὰ 1837, ποὺ εἶναι ὁ χρόνος τῆς γέννησης τοῦ μετέπειτα ρυθμιστῆ τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων τῆς Ἑλλάδος, χαρακτηρίζεται ἀπὸ γεγονότα ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ κυριώτερα εἶναι:

— Πρωθυπουργὸς Ρουδχάρδος — Ἰδρυσις τῆς Ἑλλην. Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας — Ἐγκαίνια τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου ἐν οἰκίᾳ τῆς Πλάκας — Λοιμὸς εἰς Πόρον — Τὰ «Διάφορα ποιήματα» τοῦ Ραγκαβῆ. — Ὁ Κ. Π. Μάκης ἀρχίζει τὴν ἔκδοσι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος. — Ἐκ-

δοσις τοῦ Περιοδικοῦ Συγγράμματος τῆς Ἰατρικῆς Ἑταιρείας «Ἀσκληπιὸς — Ἐκδοσις τοῦ πρώτου Γυμναστικοῦ Συγγράμματος «Περίληψις τῆς Γυμναστικῆς» — Σεισμοὶ ἐν Αἰγίνῃ, Πόρῳ, Ὑδρᾷ καὶ Μεθάνοις — Χολέρα — Παραίτησις τοῦ Ρουδχάρδου. (12)

Τὰ πράγματα στὴν Ἑλλάδα δὲν διακρίνονται καὶ πολὺ γιὰ ὁμαλότητα καὶ αἰσιοδοξία, παρ' ὅλες τὶς φιλότιμες προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων ν' ἀνοίξουν ἕνα θατὸ δρόμο μέσα ἀπὸ λαθῦρινθο. Καὶ στὰ Σάλωνα δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλῃ ἡ ζωὴ, ἰδίως στὰ πρῶτα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση, χρόνια.

Μιὰ περιγραφή τῆς Σαλωνίτισσας λογίας Πηνελόπης Λιδωρίκη - Παπαηλιοπούλου—κόρης τοῦ Θανάση Λιδωρίκη, γερουσιαστῆ, ποὺ πολὺ μικρὴ ἔφυγε μὲ τὴν οἰκογένειά της ἀπὸ τὰ Σάλωνα κι' ἐγκαταστάθηκεν στὴν Ἀθήνα ὅπου καὶ μορφώθηκε στὰ καλύτερα σχολεῖα τῆς ἐποχῆς καὶ δεκαοχτῶ χρονῶν διορίστηκε Κυρία τῆς Τιμῆς τῆς Βασίλισσας Ἀμαλίας (13), γύρω στὰ 1831, χρονιάς τοῦ γάμου τῶν γονιῶν τοῦ Ἀνάργυρου Σιμόπουλου, λέγει:

«Ἐν Ἀμφίσῃ εἶχον ἐγκατασταθεῖ οἱ ἀρχές, τοῦρκοι δὲν ὑπῆρχον πλέον, καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν εἶχον συρρεῦσει πολλοὶ ὥς μέρος ἀσφαλές. Ἀλλ' οἱ πάντες ἐν πτωχείᾳ καὶ στερήσῃ διότι μόλις ἤρχιζαν νὰ καλλιεργῶσι τοὺς ἀγρούς των καὶ ν' ἀναλαμβάνωσι τῶν ἀγαθῶν τῆς τάξεως, καὶ ἔρχονται ἀρωγοὶ εἰς τὰς πρόσφυγας οἰκογενείας!!»

Ἡ Πηνελόπη Λιδωρίκη παντρεύτηκε τὸν ἐπίσης Σαλωνίτη Ἡλία Παπαηλιόπουλο, βουλευτή, ποὺ σὰν Νομάρχης ἀργότερα ὑπηρέτησε στὴν Χαλκίδα, στὴν Ἀχαΐα καὶ Ἡλίδα (14) καὶ ἦταν ἐξ ἀγχιστείας συγγενὴς μὲ τοὺς Σιμόπουλους. Ἡ μεγαλύτερη ἀδερφή τοῦ Ἀνάργυρου παντρεύτηκε ἕναν Παπαηλιόπουλο, καὶ ἦταν μητέρα τοῦ τραπεζιτικοῦ ὑπαλλήλου Παπαηλιόπουλου καὶ τῶν κυριῶν Φάρου καὶ Σεγδίτσα. (15)

Ἐδῶ φαίνεται καθαρὰ πὺς οἱ Σιμόπουλοι διασταυρώνονται μὲ οἰκογένεια ποὺ κατάγεται ἀπὸ τὴν Σεγδίτσα, καὶ δυναμώνει τὴν ἀποψη ὅτι ἔχουν σχέση μὲ τὸ ἐλατοσπαρμένο χωριὸ τῆς Ρούμελης χωρὶς ν' ἀποδείχνεται ἡ καταγωγή. Οἱ δύο ἄλλες ἀδελφές τοῦ Ἀνάργυρου εἶχαν παντρευτεῖ τὸν Καράλη ἢ μίαν, μητέρα τῶν πολλῶν γιῶν Καράλη, καὶ ἡ ἄλλη τὸν γυμνασιάρχη Βορτσέλλα.

Ὁ Ἀνάργυρος Σιμόπουλος, πηγαινέει στὸ σχολεῖο. Εἶναι ἐπιμελὲς στατός, ξεπερνάει τὸ κοινὸ μέτρο εὐφυΐας. Οἱ γονεῖς του καὶ οἱ δάσκαλοι τὸν παρακολουθοῦν μὲ ἀγάπη. Εἶναι περισσότερο σοβαρὸς ἀπ' ὅτι θάπρεπε γιὰ τὴν ἡλικία του. Τὴν ὥρα ποὺ οἱ φίλοι του κυνηγοῦνται στὶς ἀλάνες καὶ παίζουν τούρκους κι' Ἕλληνες ξεχνῶντας νὰ μαζευτοῦν στὸ σπιτικό, ὁ Ἀνάργυρος περνάει ὠρες ὁλόκληρες καὶ δὲν τὸ καταλαβαίνει πὺς ἀποξεχνιέται πάνω στὸ βιβλίον. Ἡ συλλογιέται, τοῦ ἀρέσει τόσο νὰ συλλογιέται.

Ἡ ἐποχὴ τούτῃ ἔχει ἐνδεικτικὰ

γεγονότα, ποὺ εἶναι χαρακτηρισμένα ἀπὸ ἕνα κατευνασμὸ ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1843 (Καλλέργης - Μακρυγιάννης - Μεταξᾶς) γιὰ τὴν παραχώρηση τοῦ Συντάγματος. Οἱ ληστὲς ὅμως εἶναι σοβαρότατο πρόβλημα.

1847 Ὁ Ἀνάργυρος εἶναι 10 χρονῶν.

--Θάνατος τοῦ Κωλέττη. Ταραχές καὶ ληστείες. — Τὸ ληστανταρτικὸν ἐπεισόδιον τῶν Μερενδιτικῶν. — Ἀγγλοελληνικὴ διπλωματικὴ ἔρις ἐνεκα τῶν Μερενδιτικῶν. — Ἐναρξίς τῆς λειτουργίας τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν.

1850 Ἀποκλεισμός τοῦ Πειραιῶς ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ Στόλου.

1853 Κριμαϊκὸς πόλεμος. Σεισμός εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα.

1854 Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος προκαλεῖ εἰσβολὰς ἑλληνικῶν σωμάτων εἰς Θεσσαλίαν καὶ Ἠπειρόν, ἐξ ὧν ἐπέρχεται διακοπὴ σχέσεων μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας καὶ ἐπέμβασις Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Ὑπουργεῖον Ἀ. Μαυροκορδάτου. (16)

Ὁ Ἀνάργυρος Σιμόπουλος τελειώνει τίς ἐγκύκλιες σπουδές του στὰ Σάλωνα. Ἐδῶ πιά εἶναι στενὰ τὰ ὅρια γιὰ τὰ προγράμματα ποὺ ὁραματίζεται γιὰ τὴν πατρίδα του. Παρακολουθεῖ τοὺς ἀγῶνες της, βλέπει ὅτι ἡ συνεχὴς ἐξάρτησή της ἀπὸ τοὺς «ξένους προστάτες» εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομικῆς ἐξωτερικῆς ἐνίσχυσης ποὺ πληρώνεται, κάθε τόσο, μὲ χρυσὸ ὑπερτοκισμένο ἀλλὰ καὶ μὲ ἑλληνικὸ αἷμα.

Φεύγοντας από τὰ Σάλωνα διορίζεται στο Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν ὅπου τὸν περιμένει μιὰ φανταστικὴ ἀνοδικὴ ἐξέλιξη. Γρήγορα παίρνει τὸν βαθμὸ τοῦ Τμηματάρχῃ⁽¹⁷⁾ καὶ τότε παραιτεῖται γιὰ ν' ἀναλάβει στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα τὸ Δικαστικὸ τμήμα.⁽¹⁸⁾

Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα διαρκῶς κορυφώνεται ἡ ἀντιοθωνικὴ πολιτικὴ μὲ τὴν ἀπόλυτὴ συνταύτιση τῆς θέλησῃ τοῦ λαοῦ.

Ἡ Πηνελόπη Λιδωρίκη - Παπαηλιοπούλου, μᾶς δίνει παραστατικὰ μιὰ εἰκόνα ἀπὸ τὸν προεκλογικὸ ἀγῶνα στὰ Σάλωνα γύρω στὸ 1858-1861.

«Εἰς τὴν Ἀμφισσαν εὗρον τὸν τὸν Δεληγιωργισμόν (δηλαδὴ τοὺς τοὺς ἀντιδραστικούς) εἰς τὸν κολοφῶνα καὶ τὴν ἐπανάστασιν ἐναντίαν τοῦ Ὁθωνα τρέχουσιν εἰς τοὺς δρόμους. Οἱ νέοι ἐξάδελφοι τοῦ Ἡλίου (Παπαηλιοπούλου) τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν ὠρύοντο ὡς λύκοι ἐναντίον τοῦ Βασιλέως, οἱ δὲ ἡλικιωμένοι τῆς Ἀμφίσσης, οἱ οἰκοκυρέοι, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς ἐμέ, δὲν ἐξεφράζοντο δριμύτως κατὰ τοῦ Ὁθωνος, ἀλλὰ λέγουσι ὅτι ἡ ἀνάγκη μὲς μεταβολῆς ἦτο ἀναπόφευκτος.⁽¹⁹⁾

Ὅταν διώχονται τὸ 1862 οἱ βασιληάδες Ὁθωνας καὶ Ἀμαλία ὁ Σιμόπουλος πρέπει νὰ εἶναι 25 χρονῶν. Ἀπὸ τὸ πόστο ποὺ κατέχει τώρα στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα, κι' εἶναι μιὰ περίθλεπτη θέση, παρακολουθεῖ ἄγρυπνα τὶς πολιτικὲς καὶ τὶς οἰκονομικὲς καταστάσεις. Ἀπὸ τὴν θέση τοῦ αὐτῇ βοηθιέται ση-

μαντικὰ νὰ πληροφορεῖται ἀπὸ πρῶτο χέρι τὰ τῶν χρεῶν καὶ δανεισμῶν τῆς Ἑλλάδος. Δὲν παύει νὰ μελετᾷ. Στοιβάζει γνώσεις ἀδιάκοπα, ἀχόρταγα, σ' ἓνα καταπληκτικὰ δυνατὸ μνημονικόν. Ἰδιαίτερη κλίση δείχνει σ' ὅτι ἔχει σχέση μὲ ἀριθμούς κι' ὀργάνωση.

Πολλὰ ἔχουν εἰπωθεῖ γιὰ τὴν ἀπίθανη καριέρα τοῦ Σιμόπουλου. Δὲν μποροῦμε ν' ἀποσιωπήσωμε μιὰ σημαντικὴ προφορικὴ μαρτυρία⁽²⁰⁾ ποὺ τὸν θέλει νὰ ξεκινᾷ σὰν κλητήρας τοῦ Τελωνείου Κορίνθου, ἀπ' ὅπου μετεπήδησε στὸ Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν, γιατί ἐξεπόνῃσε μελέτη «περὶ ἀναδιοργανώσεως τῶν Ἑλληνικῶν Τελωνείων» μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τὸν προσέξει ὁ ἴδιος ὁ Ὑπουργός, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν κάλεσε.

Στὶς 26 Ἰανουαρίου 1867, τριάντα μόλις χρονῶν, τιμήθηκε μὲ τὸν Ἀργυρὸ Σταυρὸ τοῦ Σωτήρος.⁽²¹⁾ Χωρὶς προστάτες γιὰ νὰ τοῦ χαρίζονται, μὲ μοναδικὸ στήριγμα τὴν ἀξία του, αὐτὸ τὸ ἄξιο, αὐτοδημιούργητο παιδί τῆς Παρνασσίδας, μιὰ ἀνεπανάληπτη φυσιογνωμία στὸν ἑλληνικὸ χῶρο, χαράζει τὸν δρόμο τῆς μοίρας του.

Οἱ φίλοι τοῦ τὸν ἔσπρωχναν νὰ δοκιμάσει τὴν πολιτικὴν, ὅχι γιὰ δόξα, ἀλλὰ σὰν μέσο ν' ἀξιοποιήσει καὶ νὰ προσφέρει στὸν λαὸ τὶς οἰκονομικὲς μελέτες καὶ τὰ ἐνοράματα οἰκονομικῆς ἀνόρθωσης. Ὁ Κεχαγιᾶς, φίλος του καὶ Παρνασσιδέας πατριώτης, τὸν παρακινεῖ περισσότερο ἀπ' ὅλους.⁽²²⁾

Τὸ 1881 ἐκλέγεται γιὰ πρώτη φορὰ βουλευτής, εἶναι 44 χρονῶν.

Μπαίνει στο Έλληνικό Κοινοβούλιο κάτω από την σημαία του Χαρ. Τρικούπη και ποτέ πιά δεν τον έγκαταλείπει. Είναι ένας πιστός φίλος του, και σύμβουλος του για τα οικονομικά.⁽²³⁾

Είναι για δεύτερη φορά παντρεμένος. Γυναίκα του είναι η Αικατερίνη Σγούτα καταγόμενη από την Χίο. Ο γάμος τους έγινε περίπου το 1875. Απόκτησαν τέσσερα παιδιά: Την Ίωάννα, στα 1876, που παντρεύτηκε τον Άλέξανδρο Χριστοδούλου και πέθανε το 1955. Το δεύτερο παιδί, η Βιργινία, που ξμεινε ανύπαντρη, γεννήθηκε το 1877 και πέθανε το 1948. Τον Νικόλαο Σιμόπουλο, τρίτο παιδί, 1879—1948 και τέταρτο την Άλεξάνδρα, που παντρεύτηκε τον Σταμάτιο Σέρμπο, 1886—1910.

Η πρώτη γυναίκα του Ανάργυρου Σιμόπουλου ήταν η Θεοδώρα Καμπά. Ο γάμος τους, έγινε το 1869 περίπου αλλά, δυστυχώς, η Θεοδώρα αφού απέκτησε ένα γιό, τον Νικόλαο, πέθανε το 1871. Ήταν μια από τις μεγαλύτερες θλίψεις της ζωής του γιατί εκτός ότι ήταν ωραιότερη ήταν και εξαιρετικού χαρακτήρος και την υπεραγαπούσε. Το παιδί, άκολούθησε σέ λίγο καιρό την μητέρα του, πέθανε 6—7 χρονών — άλλος ένας μεγάλος κλονισμός για τον Σιμόπουλο.⁽²⁴⁾

Το 1881, όταν πρωτομπήκε στην Βουλή σαν αντιπρόσωπος της Παρνασσίδας, φτασμένος πιό οικονομολόγος — παρ' όλο που ήταν αυτοδίδακτος — κάτοχος ξένων γλωσσών με το ίδιο σύστημα μάθησης,

παρασημοφορημένος από το 1867 για το επιδειγμένο «εβ ποιείν», θρέθηκε μάρτυρας μιās επιχειρούμενης έν ψυχρῶ κατασπίλωσης και κατασυκοφάντησης: Ήταν μιὰ καθαρὴ πλεκτάνη που στόχευε στὸν πολιτικὸ ἀφανισμό τοῦ Χαρ. Τρικούπη.

Η κατηγορία, κατευθυνόμενη από τον Θεόδ. Δεληγιάννη, εισαγόταν από ομάδα 20 βουλευτῶν που ζητούσαν την παραπομπή του Τρικούπη με αἰτιολογικὸ τίς ὑπαινισσόμενες ἀτασθαλίες του κατὰ τὴν διαχείριση δανείου που εἶχε λάθει ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ τὸ 1887, καὶ ἐφθανε στὸ ὕψος τῶν 135.000.000.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς στὶς 20 Μαρτίου (1 Ἀπριλίου) 1881 παίρνει τὸν λόγο ὁ Σιμόπουλος καὶ ἀρχίζει με τὴν φράση: «Δὲν θὰ ἤθελα ν' ἀναμειχθῶ, ἀλλὰ λόγοι δικαιοσύνης καὶ τάξεως μοὶ τὸ ἐπιβάλλουν... καὶ στὴ συνέχεια τοῦ λόγου του ἀναλύει με πειστικότητα καὶ στοιχεῖα ἀδιάσειστα τὰ περὶ διαθέσεως τῶν σχετικῶν κονδυλίων σ' ἓνα λεπτομερῆ ἀπολογισμό.⁽²⁵⁾

Στὶς ἐπόμενες συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς, ἐπεξεργάζοντουσαν τὸ ἴδιο θέμα, περὶ τῆς παραπομπῆς ἢ ὅχι τοῦ Χαρ. Τρικούπη κι' ἦταν πολὺ θλιθερὴ καπάντια νὰ βλέπει κανεὶς μιὰ Βουλὴ σ' ὅλη τὴ διάρκειά τοῦ 1881 νὰ κλείνει μάτια κι' αὐτιά σὲ πολὺ σοβαροὺς κινδύνους που ἀπειλοῦσαν τὴν Ἑλλάδα.

Κατὰ τὴν συνεδρίαση τῆς 10—22 Φεβρουαρίου ⁽²⁶⁾ τῆς Βουλῆς, ὁ Σιμόπουλος ἔλαβε πάλιν πρῶτος τὸν λόγον καὶ στὴν ἀγόρευσὶ του γιὰ

μιὰ ἀκόμα φορά ἐπιχειροῦσε τὴν πλήρη ἀνάλυση γιὰ τὴν χρῆση τῶν δανείων καὶ τὴν ἀπόδειξη τῆς ἀθωότητος τοῦ Τρικούπη, θρῆκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τονίσει:

Κατὰ τὴν γνώμην μου, οἱ ἐν Ἑλλάδι πολιτευόμενοι θιοῦσι θίον ἐπίμοχθον καὶ ἀνιαρὸν καὶ ὑποβάλλονται εἰς μυρίας θυσίας καὶ ἐνοχλήσεις, οὐδόλως δὲ ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν θίον τῶν πολιτευομένων, τῶν ἄλλων χωρῶν. Παρ' ἡμῖν δυστυχῶς ὁ πολιτικὸς ἀνταγωνισμὸς προέβη μέχρι τοσούτου ὥστε, ν' ἀνοίξῃ χάσμα εὐρὺ εἰς τὰς κοινωνικὰς καὶ εἰς τὰς ἀτομικὰς σχέσεις τῶν πολιτευομένων...

Ἄν ζοῦσε καὶ στίς μέρες μας, δὲν θὰ ἄλλαζε δυστυχῶς ἡ πικρὴ του διαπίστωση. Πολὺ ἐλάχιστα πράγματα διορθώθηκαν. Ὁ λόγος του ἦταν τέλειος σ' ὀρθολογισμό καὶ σχῆμα. Ἕνας ρήτορας, πού θὰ ἄφηνε ἐποχὴ ἀπὸ τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Βουλὴ, ἔκανε τὸ ντεμποῦτο του πού τὸν καθιέρωσε.⁽²⁷⁾

Οἱ δύο ἀγορεύσεις του, — ἡ πρώτη μὲ τὴν ἀνάλυση τῶν κονδυλίων— καὶ ἡ δευτέρα μὲ τὴν τεκμηριωμένη ὑποστήριξη τοῦ Τρικούπη πού κατέληγε:

«Οὐχὶ μόνον ἀφορμὴ πρὸς κατηγορίαν τῶν ὑπουργῶν ὑφίσταται, ἀλλὰ τουναντίον ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐξεταστῇ ἡ ὑπόθεσις αὕτη ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀνορθώσεως τῶν Οἰκονομικῶν ἡμῶν πραγμάτων καὶ τῆς δημοσίας ἡμῶν πίστεως, τὸ Κοινοβούλιον ὥφειλε ν' ἀπονεύμῃ εἰς τὴν τέως Κυβέρνησιν ἐπαίνους».

Οἱ ἀγορεύσεις του ἔκαναν αἴσθησι.

Μὲ τὴν ἀπαλλαγὴ τελικὰ τοῦ Χ. Τρικούπη ἀπὸ κάθε κατηγορίας, ἡ κυβέρνησις Δεληγιάννη ἦρθε σ' ἀδιέξοδο γιὰτὶ καὶ ὁ λαὸς ἀλλὰ περισσότερο ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Α', εἶχαν προβληματισθεῖ μὲ τὴν ποταπὴ αὐτὴ ἐνέργεια. Ἡ πολιτικὴ κρίσις ὀδήγησε τὸν Γεώργιο Α' νὰ πάψῃ τὸν πρωθυπουργό. Μιὰ νέα ἐποχὴ ἀρχίζει γιὰ τὸν Ἀνάργυρο Σιμόπουλο. Ἀναλαμβάνει ἡ ὑπηρεσιακὴ Κυβέρνησις Κ. Κωνσταντοπούλου, διενεργοῦνται οἱ ἐκλογές πού εἶναι ἕνας πρωτοφανὴς θρίαμβος γιὰ τὸν Χ. Τρικούπη. Παρατείνεται ἡ ὑπηρεσιακὴ κυβέρνησις καὶ ὁ Τρικούπης καλεῖται σ' ἀνάκτορα καὶ ὑποβάλλει στὸν Γεώργιο Α' τὰ ὀνόματα τοῦ νέου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.⁽²⁸⁾

Ὁ πρωθυπουργὸς Τρικούπης κρατᾷ καὶ τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Οἰκονομικῶν. Ἀνάργυρος Σιμόπουλος, ὑπουργὸς Δικαιοσύνης. Γ. Θεοτόκης Ἑσωτερικῶν. Κ. Κοσσονάκος τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίων Ἐκπαίδευσης, Ν. Τσαμαδὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Σ. Σκουλούδης τῶν Ναυτικῶν.

Στὴ Βουλὴ, ἡ νέα κυβέρνησις ἐμφανίστηκε στίς 11—23 Ἰουνίου 1892. Ὁ λαὸς πανηγυρίζει. Πρῶτη φορά μέχρι τώρα, κυβέρνησις ἔφερε τέτοια πλειοψηφία. Οἱ ἐκλογές εἶχαν καὶ φανατισμὸ καὶ πείσμα. Τώρα ὁ κόσμος ξεχύνεται στοὺς δρόμους καὶ γιορτάζει τὴν συντριβὴ τοῦ Δεληγιάννη. Πῶς ἀλλάζει, ἀλήθεια, τόσο γρήγορα τὸ σκηνικόν; Ἐχουν

κιάλας τονισθή τραγούδια κατάλληλα για την κατάσταση. "Έδωσαν την χαρακτηριστική ατμόσφαιρα στις προεκλογικές εβδομάδες, τώρα αποθεώνουν τον νικητή.

«Κανείς δὲν θέλει λάχανα, μποτίλιες μὲ σουμάδα
ἀλλὰ κεφάλι μὲ μυαλὸ νὰ σώσει
τὴν Ἑλλάδα».

ἢ
«Ξυπνᾶτε μὲ τὴν σάλπιγγα, ξυπνᾶτε μὲ τ' ἀηδόνι
καὶς δὸς του ἄσπρο στὴν ἑλῆ
καὶ μαῦρο στὸ κορδόνι.»

Ἡ ἑλῆ ἦταν τὸ ἔμβλημα τοῦ Χ. Τρικούπη καὶ τὸ κορδόνι τοῦ Θεόδ. Δεληγιάννη.

Μὲ πολὺ ἐνθουσιασμὸ τραγουδῆθηκε καὶ τὸ ἔμβλημά του:

«Τὴν ἑλῆ εἰς τὰ στήθη σας ὅλοι
τὸν Τρικούπη θαθεῖα στὴν καρδιά
καὶ στὴν κάλπη μὲ τ' ἄσπρο σας
βόλι
καὶ στὴν κάλπη, Τρικούπη, παι-
διά!»⁽²⁹⁾

Στὴν Ἀμφισσα, τὴν πρωτεύουσα τῆς Παρνασσίδας, ὁ ἐκλογικὸς ἄγωνας μεταφερόταν μὲ φανατισμὸ, πειράγματα καὶ συχνοὺς καυγάδες στὰ καφενεῖα, στὶς πλατεῖες ἀλλὰ καὶ στοὺς δρόμους, ὅπου οἱ ψηφοφόροι τοῦ κάθε κόμματος ὀργανωμένοι σὲ ὀγκῶδεις παρελάσεις, προσπαθοῦσαν μὲ τὸν ὄγκο καὶ μὲ τ' αὐτοσχέδια δίστιχα, νὰ ἐπιβληθοῦν καὶ νὰ θριαμβολογήσουν.

Ἡ λαϊκὴ μουσα καὶ δῶ στὴν Ἀμ-

φισσα σκάρωνε τραγουδάκια ποὺ ἡ μιὰ παράταξη ἐκτόξευε στὴν ἄλλη καὶ γινόταν σαματᾶς. "Ὅλοι τὸ γλεντοῦσαν.

«Τὸ κορδόνι, τὸ κορδόνι τὴν ἑλῆ
τὴν ξεερρίζωνει» οὐρλιαζαν ρυθμικά καὶ μὲ πάθος οἱ Δεληγιαννικοί.

Καὶ οἱ Τρικουπικοὶ — ψηφοφόροι τοῦ Σιμόπουλου — μὲ πολὺ λίγο τάκτ, ἀντιμετώπιζαν τοὺς ἀντίπαλους ξεφωνίζοντας:

«Τὸ κορδόνι τὸ κορδόνι, τῆς Γιανναρίνας τό... (ἡ Γιανναρίνα Γάτου σύζυγος τοῦ ὑποψηφίου ὁπαδοῦ τοῦ Δεληγιάννη Γιάνναρου Γάτου.)⁽³⁰⁾

Στὶς ἐκλογές τοῦ 1892, τὸν Ἀνδρ. γυρο Σιμόπουλο τὸν παραστέκει ὅλη ἡ οἰκογένεια συγγενεῖς καὶ φίλοι. Ἡ κόρη του Βιργινία εἶναι 15 χρονῶν. Χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν ἀνεπτυγμένη νοημοσύνη της καὶ τὸ ταλέντο της γιὰ τὴν μουσική. Ἀπὸ τὶς ἐκλογές αὐτές καὶ μέχρι τὸν θάνατο τοῦ πατέρα της, σ' ὅλη τὴν διάρκεια τῆς πολιτικῆς του ζωῆς, ἦταν πάντα κοντά του.

Σ' ὅλες τὶς ἐκλογές, στεκόταν εὐγενική, σοβαρὴ πίσω ἀπὸ τὴν κάλπη τοῦ πατέρα της. Μὲ τὴν προσωπικότητά της εἶχε καταφέρει νᾶναι λαοπρόβλητη, πρᾶγμα ὅχι ιδιαίτερα εὐκόλο.

Ὁ νέος Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ παράσημο τοῦ Ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτήρος (1867) ἔχει τιμηθεῖ κι' ἄλλη μιὰ φορά, στὸ μεταξύ, μὲ παράσημο. Τὸ 1888, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς εἰκοσιπενταετηρίδας τοῦ Γεωργίου Α' πῆρε τὸ παράσημο τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτήρος.⁽³¹⁾

Ἡ πρώτη ὑπουργοποίηση τοῦ Σιμόπουλου, γιορτάζεται στὸ ἀρχοντικό του στὴν Ἀθήνα, γωνία πλατεία Συντάγματος καὶ Μητροπόλεως 1.

Ἦταν μιὰ χλιαρὴ μέρα τοῦ Ἰούνη. Ὅλη ἡ οἰκογένεια συγκεντρωμένη, ἀδέρφια, πρωτοξαδέρφια μὲ τίς γυναῖκες τους καὶ τὰ παιδιά τους καὶ οἱ ἀλαργινότεροι συγγενεῖς. Ὅλοι οἱ φίλοι καὶ ὅσοι ἀπ' τοὺς ἐκλογεῖς θέλουν νὰ σφίξουν τὸ χέρι τοῦ πολιτικοῦ. Παλλοῖ καλοὶ συνάδελφοι. Κόσμος ἀτελείωτος μπαίνοντας καὶ ποὺ νὰ προφτάσουν νὰ κεράσουν ὅλο τοῦτο τ' ἀσκέρι;

Κατὰ τὸ θράδυ ἀργά, ὅταν ἔφυγε ὁ πολὺς κόσμος, ἔμειναν λίγοι φίλοι: ὁ Κεχαγιᾶς, ὁ Ἀνδρέας Συγγρός, — νουνὸς τῆς κόρης του Ἰωάννας,⁽³²⁾ οἱ Καμπάδες, — ἀδέρφια τῆς πρώτης του γυναίκας—, ὁ Κοφινᾶς καί, ἀργότερα, θὰ περνοῦσε καὶ ὁ Χαρ. Τρικούπης.

Τὰ γεγονότα τοῦ 1892, ὅπως περιγράφονται συμπεριληπτικά:

—Ὁ Θεόδ. Δεληγιάννης παύεται ὑπὸ τοῦ στέμματος — Κυβέρνησις Κ. Κωνσταντοπούλου — Κυβέρνησις Χαρ. Τρικούπης — Ἰδρυσις ἐν Ἀθήναις τοῦ Ἀθερωφείου Ἐφηβείου — Ἀνασκαφαὶ ὑπὸ Γάλλων ἐν Δελφοῖς — Ἐκδοσις τοῦ «Πατούχα» τοῦ Ἰ. Κονδυλάκη.

Ὁ Ἀνάργυρος Σιμόπουλος ἐργάζεται πάρα πολὺ. Στὴ διάρκεια τῆς ὑπουργίας του στὸ Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης, εἰσάγει τὸν νόμο Β.Κ.Η. περὶ ὀρκωτῶν δικαστηρίων καὶ Κακουργιοδικείων.⁽³³⁾

Βάζει καὶ κεῖ τὴν σφραγίδα τοῦ τῆς διευθέτησης, καὶ ἀναμόρφωσης. Ὁ θρίαμβος εἶναι πολὺ πρόσκαιρος, σὰν τὴν ἀστραπὴ ποὺ χάνεται μέσα στὴ νύχτα. Καὶ γιὰ τὸν Χαρ. Τρικούπη δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθεῖ γιὰ πολὺ αὐτὴ ἡ θαυμαστὴ ὑπεροχή, κι' ἡ δημοτικότητα. Στὶς λαϊκὲς μάζες ἀρχίζει μιὰ δυσφορία γιὰ τὸν πολιτικό, ποὺ ἔχει θάση, θέβαια. Οἱ συνεχεῖς δανεισμοὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ἔχουν ὀδηγήσει τὴν Ἑλλάδα στὴν οἰκονομικὴ κρίση. Ἡ κυβέρνηση ἀναγγέλλει ἀναστολὴ πληρωμῶν τόκων. Ἔρχεται τὸ ἀδιέξοδο. Ὁ Σιμόπουλος παραιτεῖται στὶς 3 Μαΐου 1893.

(Συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ:

(1) Σερντάρης: Τοῦρκος ἀνώτ. στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς διοικητὴς ὅλης τῆς περιφέρειας. Τὸ σπίτι του μὲ τὸ περίβολο ἦταν ἀκριβῶς στὴν θέση ποὺ θρίσκεται τὰ ἀλσύλλιο, δωρεὰ Εὐθυμίου Ζουμᾶ πρὸς τὴν Ἀμφισσα.

(2) Γεωργίου Χριστοδούλου (ἀνέκδοτο). Οἰκογένεια Σιμοπούλου, σ. 29. Γεώργιος Χριστοδούλου, ἔγγονος τοῦ Ἀναργύρου Σιμοπούλου, γιὸς τῆς μεγαλύτερης κόρης του Ἰωάννας, ποὺ παντρεύτηκε τὸν Ἀλέξανδρο Χριστοδούλου. Χρημάτισε πρέσβυς, διπλωματικὸς τῆς καριέρας. Συγγραφεὺς τῆς ἀνέκδοτης μελέτης: «Οἰκογένεια Σιμοπούλου» τὴν ὁποία εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ ἐμπιστευθῇ ἡ Μαρίνα Χριστοδούλου, κόρη τοῦ συγγραφέα καὶ δισέγγονη τοῦ πολιτικοῦ.

(3) Γ. Χριστοδούλου (ἀνέκδοτο) Οἰκ. γέν. Σιμοπούλου σ. 29.

(4) Σελίδες ἀπ' τὴ Φωκίδα, τ. 21 Εὐγ. Γερολυμάτου: Ἀνάργ. Σιμόπουλος σελ. 19) 643. Σελίδες ἀπ' τὴ Φωκίδα, τ. 22 Ἀν-

δρ. Μήταλας, έπιστολή - συμπλήρωμα για τόν 'Ανάργυρο Σιμόπουλο σελ. 28) 684—31)687.

(5) Σελίδες άπ' τη Φωκίδα, τ. 22, 'Αν-δρ. Μήταλας, έπιστολή - συμπλήρωμα σ. 29)685.

(7) Σελίδες άπ' τη Φωκίδα, τ. 21, Εϋγ. Γερολυμάτου, 'Αν. Σιμόπουλος σ. 14)638.

(8) Γ. Χριστοδούλου έ.ά. σ. 30.

(9) 'Ιδίου έ.ά. σ. 30. 'Ο κ. 'Ανδρέας Μήταλας. (Σελίδες άπ' τη Φωκίδα, τεϋχ. 22) αναφέρει ότι όταν ό 'Ανάργυρος Σιμόπουλος ήταν περίπου δέκα χρόνων καί φιλοξενήθηκε στη Σεγδίτσα από την Βασιλική Δημητρίου Μήταλα, χαϊδευ-τικά τόν άποκαλούσε «χάζο-γιαλούρα», έπειδή της θύμιζε ένα άπό τά άφοσιωμέ-να παληκάκια του πατέρα της, τόν πάν-τα παραπονιάρη Γιαλούρα. Κι' αυτό δέν μαρτυράει καταγωγή, γιατί ό καθ' ένας μπορούσε, καί μπορεί, νά έμπιστεύεται για φιλοξενία τό παιδί του σέ κάποια φι-λική οίκογένεια. "Αλλωστε τό παράνομα «Στρογγομούρηδες» είχε άποδοθεί πολϋ νωρίτερα άπό τούς Σαλωνίτες.

(10) Κ. Σάθας, Χρονικό Γαλαξειδίου έκδ. 1914, σ. 66 — W. MULLER 'Ιστορία της Φραγκοκρατίας στην 'Ελλάδα (1960) σελ. 73. — Εϋγενία Κ. Γερολυμάτου, Σά-λωνα 1204—1394 σελ. 109.

(11) Γ. Χριστοδούλου, έ.ά. σ. 32.

(12) 'Ιστορία του 'Ελληνικού "Εθνους Κ. Παπαρρηγόπουλος έκδ. ΣΤ' Προσθή-κες - σημειώσεις - βελτιώσεις, υπό Παύ-λου Καρολίδη Παράρτημα σ. 268. Ρουδ-χάρδος 'Ιγνάτιος, Βαυαρός πρωθυπουρ-γός της 'Ελλάδος επί "Οθωνος.

(13) Τάκη Λάππα. Πηνελόπη Λιδωρί-κη Παπαηλιοπούλου σ. 11.

(14) 'Ιδίου έ.ά. σ. 13 'Ηλίας Παπαη-λιόπουλος. Είχε γεννηθεί κι' αυτός στά Σάλωνα τό 1817. Γός του προεστοϋ, ά-γωνιστή Σαλωνίτη Γιωργάκη Παπαηλιο-πούλου' ήταν άρκετά μορφωμένος καί δυναμικός άνθρωπος. Κάμποσα χρόνια έ-

καμε γραμματέας του 'Υπουργικού Συμ-βουλίου κι' ύστερα Νομάρχης σέ διάφο-ρες περιοχές, βουλευτής Παρνασσίδας τό 1882 ως τό 1885 καί για λίγο διάστημα, τό 1886, έγινε 'Υπουργός 'Εσωτερικών. Σέ τοϋτον χρωσιέται ή κινητή γέφυρα του Εϋρίπου. Πρίν παντρευτεί ό 'Ηλίας Παπαηλιόπουλος δέν ήταν φίλος μέ τό Στέμμα. Φοιτητής είχε πάρει μέρος στό κίνημα του 1843. 'Ο πατέρας του ήταν τότε άπ' τούς άρχηγούς στά Σάλωνα. Μέ τόν γάμο του όμως μέ την Πηνελόπη, άλλαξε καί έγινε φιλοβασιλικός.

(15) Γ. Χριστοδούλου έ.ά. σ. 32.

(16) 'Ιστορία 'Ελληνικού "Εθνους έ.ά. σ. 269.

(17) Γ. Χριστοδούλου έ.ά. σ. 32.

(18) Πολιτική 'Ιστορία της Νεωτέρας 'Ελλάδος. Σπ. Τόμ. 2, σ. 258.

(19) Τάκης Λάππας, έ.ά. σ. 16.

(20) Σελίδες άπ' τη Φωκίδα, τ. 21, Εϋ-γενία Κ. Γερολυμάτου σ. 14)637—21)645.

(21) Γ. Χριστοδούλου έ.ά. σ. 35.

(22) 'Ιδίου έ.ά. σ. 35.

(23) Πολιτική 'Ιστορία της Ν. 'Ελλ. έ. ά. σ. 258.

(24) Γ. Χριστοδούλου έ.ά. σ. 34.

(25) Πολ. 'Ιστ. της Ν. 'Ελλ. έ.ά. σελ. 210.

(26) Πολ. ίδίου έ.ά. σ. 212.

(27) 'Ιδίου έ.ά. σ. 206.

(28) 'Ιδίου έ.ά. σ. 230.

(29) 'Ιδίου έ.ά. σ. 230.

(30) Σελίδες άπ' τη Φωκίδα, τ. 21, Εϋ-γενία Γερολυμάτου σ. 14)638—21)645.

(31) 'Ιστ. του 'Ελλ. "Εθνους έ.ά. σ. 272 καί Γ. Χριστοδούλου έ.ά. Τό πρώτο παράσημο παρεδόθη στον Δήμο 'Αμφί-σης άπό την Οίκογ. Χριστοδούλου.

(32) Γ. Χριστοδούλου έ.ά. σ. 37.

(33) Πολιτική 'Ιστορία της Νεωτ. 'Ελ-λάδος, Σπ. Μαρκεζίνη σελ. 231. 'Ιστορ. του 'Ελλ. "Εθνους έ.έ., τόμ. 6', 40 ύπο-σημείωσις.

ΤΟ ΠΛΥΣΙΜΟ ΤΩΝ ΠΡΟΙΚΙΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

... Οί σοδειές μαζευτήκανε, οί δουλειές τακτοποιηθήκανε, τὸ κτίσιμο τοῦ καινούργιου σπιτιοῦ ἔφθασε σὲ σημεῖο πὺ νὰ μπορεῖ νὰ δεχθεῖ καὶ νὰ στεγάσει τὸ καινούργιο ζευγάρι. Συμπληρώθηκε ἀκόμα καὶ ἡ προῖκα τοῦ κοριτσιοῦ καὶ ἔτσι ὅλα εἶναι ἔτοιμα. Δὲν μένει παρὰ νὰ ὀρισθεῖ ἡ Κυριακὴ πὺ θὰ γίνεῖ ὁ γάμος. Καὶ ἡ Κυριακὴ ὀρίστηκε.

Κύρια φροντίδα τώρα εἶναι τὸ πλύσιμο τῶν προικίων. Τὰ χονδρά, δηλαδὴ οἱ θελέντζες, οἱ μπατανίες, οἱ τσέργιες, τὰ σκουτιά, τὰ τράστα, οἱ τορβάδες, οἱ μαξιλάρες, τὰ στρωσίδια κλπ., δὲν θέλουν πλύσιμο. Τὰ ἄλλα ὅμως, τὰ λευκά, ὅπως τὰ σεντόνια, τὰ μαξιλάρια, οἱ ἀλλαξές, τὰ γκλίφια, οἱ πετσέτες, οἱ στρουμπες μὲ τὰ πάνινα, μαζεμένα ἕνα-ἕνα ἀπὸ τότε πὺ τὸ κορίτσι ἦταν ἀκόμα μικρὸ — γιὰτὶ ἂς μὴ ξεχνᾶμε «κορίτσι στὰ κολόπανα, μαντήλι στὸ μπαούλο», λέγανε οἱ παληοὶ — καὶ λερωμένα εἶναι καὶ κιτρινισμένα ἀπ' τὴν πολυκαιρίαν. Σ' αὐτὴ τὴ κατάσταση δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐκτεθοῦν στὸ κόσμο γιὰ νὰ τὰ δεῖ, νὰ τὰ καμαρώσουν οἱ φίλοι καὶ νὰ σκάσουν οἱ ἐχθροί. Πρέπει νὰ μοσκοπουληθοῦν καὶ νὰ ὁμορφοσιδερωθοῦν.

Τὸ πλύσιμο τῶν προικίων δὲν εἶναι ἀπλὴ δουλειά. Γι' αὐτὸ μόλις ἡ νύφη συγκεντρώσει ὅλα ὅσα θέ-

λουν πλύσιμο, εἰδοποιεῖ τὶς φιλενάδες τῆς καὶ τὶς συγγένισσές τῆς, γιὰ τὴν ἡμέρα πὺ θ' ἀρχίσει τὸ πλύσιμο. Συνήθως ἀρχίζουν τὴν Δευτέρα.

Στὴν ὥρα τοὺς λοιπὸν οἱ νιές, ἀνασκουμπώνονται, φορᾶνε τὶς ποδιές τοὺς, πέρνουν θέση μπροστὰ στὰ σκαφίδια καὶ περιμένουν. Περιμένουν τὶς γρηές πὺ φθάνουν σὲ λίγο γιὰ νὰ ἀσημώσουν τὰ — πάντα μονά, πεντε ἑφτά, ἑννιά — σκαφίδια, νὰ εὐχηθοῦν τὰ καλορρίζικα καὶ νὰ μοιράσουν εὐχές σὲ ὅλες τὶς παραθρισκόμενες.

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ πεθερὰ τῆς νύφης ἔχει ἀπὸ χθές στείλει τὸ σαπῶνι, τὸ λουλάκι καὶ τὸ γλυκό.

Καὶ τὸ πλύσιμο ἀρχίζει μὲ τὴν παρακάτω σειρά.

Κάθε ροῦχο σαπουνιέται τρεῖς φορές καὶ μετὰ μπαίνει μὲ τάξη στὸ μπουγαδοκόφινο, πὺ εἶναι στεριωμένο δίπλα στὸ καζάνι ὅπου θράζει τὸ νερό. Ὅταν τὰ μπουκαδοκόφινο γεμίσει τὸ σκεπάζουν μὲ τὸ σταχτοπάνι, βάζουν ἀπὸ πάνω τὴ στάχτη πὺ τὴν ἔχουν περάσει ἀπ' τὴ ξάρα — συνήθως οἱ στάχτη εἶναι μαζεμένη ἀπ' τὸ φοῦρνο γιὰ νᾶναι καθαρὴ — καὶ ἀρχίζουν νὰ ρίχνουν τὸ καυτὸ νερό.

Ἐδῶ θὰ μέινουν τὰ ροῦχα καὶ τὴ δεύτερη μέρα. Τὴν ἐπομένη τὰ θγάζουν ἀπ' τὸ μπουγαδοκόφινο καὶ τὰ ξανασαπουνᾶνε. Μετὰ τὰ ξεβγά-

ζουν, τὰ λουλακιάζουν καὶ τ' ἀπλώνουν γιὰ στέγνωμα. Χαίρεται τὸ μάτι σου νὰ βλέπει ὅλη τὴν αὐλὴ ζωσμένη μὲ σχοινιά φορτωμένα ἄσπρα ρούχα καὶ τὶς γύρω φράχτες γεμάτες ἀπὸ ὕφαντά.

Μόνο οἱ στρουμπες φτάνουν γιὰ νὰ γεμίσει μιὰ αὐλὴ — σκεφθῆτε τᾶλλα — ἀφοῦ μιὰ τέτοια μπορεῖ νὰ εἶναι 50 μέτρα ἢ 50 ὀργιές. Τέτοιες δὲν ἔχουν μιὰ καὶ δύο· Ἡ μία εἶναι γιὰ τὶς πετσέτες ὁλόκληρης σχεδὸν τῆς ζωῆς τῆς νέας νοικοκυρᾶς, ἡ ἄλλη γιὰ τὶς μωδάντες τοῦ αὐριανοῦ ἄντρα της ὅλα του τὰ χρόνια καὶ ἀπὸ κεῖ καὶ μπρὸς θάλε.

Μὲ τὸ πλῦσιμο καὶ τὰ συνακόλουθα πέρασε ἡ μεγάλη φούργια, ἡ κοπιαστικὴ δουλειά. Μένει ὅμως τὸ σιδέρωμα ποὺ θὰ φάει κι' αὐτὸ δυὸ μέρες ἀκόμα. Τοῦτο εἶναι εὐχάριστο γιατί τώρα ποὺ εἶναι ὅλες μαζί ἔχουνε νὰ ποῦνε, νὰ ποῦνε, καὶ θὰ τραγουδήσουν. Τὰ τραγούδια ποὺ ἔχουν θέση ἐδῶ εἶναι διαλεγμένα γιὰ τὴν περίστασι. Θὰ ποῦν τραγούδια τοῦ χωρισμοῦ, τραγούδια ποὺ δείχνουν τὴ λύπη τῆς κόρης ποὺ ἀφίνει τὸ σπιτικό της, τοὺς δικούς της, γιὰ νὰ πάει ἀλλοῦ, σὲ ξένο περιβάλλον, καὶ ποὺ μαρτυροῦν κάποιο φόβο γιὰ τὴν καινούργια ζωὴ καὶ τὴν δυνατότητα προσαρμογῆς στὸ ξένο σόϊ.

«Σοῦπα μάννα μ' πάντρεψέ με,
σπιτονοικοκύρεψέ με,
μὰ στὰ ξένα μὴ μὲ δώσεις,
γιατί θὰ τὸ μετανοιώσεις.
Γὼ στὰ ξένα κι' ἂν ἀρρωστήσω
τί μαννοῦλα θὰ ζητήσω;

Θὰ φωνάξω τὴν κουνιάδα
καὶ τὴν πρώτη συνυφάδα.
Ἡ κουνιάδα δὲν ἀδειάζει,
ἡ συνυφάδα μπουγαδιάζει».

Ἡ ἄλλα τραγούδια ὅμως θὰ προσπαθήσουν νὰ προῖδεάσουν τὴν κόρη γιὰ τὶς ὑποχρεώσεις της, νὰ τῆς τονίσουν πῶς εἶναι συνυπεύθυνη γιὰ τὸ χωρισμὸ — στὸ κάτω - κάτω δὲν τὴν παντρεύουν καὶ μὲ τὸ ζόρι...

«Δικό σου εἶναι τὸ φταίξιμο
καὶ τὸ θαρὺ τὸ μπλέξιμο
ποῦρθα καὶ σ' ὥρα μοναχὴ
καὶ δὲ σὲ χόρταινα φιλί.

Καθόμουν καὶ σὲ ρώταγα:
κυτούλα μ' ποῦναι ἡ μάννα σου,
ποῦ εἶναι ὁ πατέρας σου;

— Ἡ μάννα μ' πάει στὴν ἐκκλησιὰ
πατέρας μ' πάει στὰ μαγαζιά.
Τὰ δυὸ μ' ἀδέρφια στὸ σχολειό,
τ' ἄλλα μ' τ' ἀδέρφια στὸ Στρατὸ
καὶ γὼ εἶμαι μοναχὴ μου».

Καὶ τοῦτο τὸ τραγούδι τέλος, ποὺ ἀκολουθεῖ προσπαθεῖ νὰ πεῖ στὴν κόρη ὅτι τὴν περιμένουν καὶ καλὲς στιγμὲς καὶ ὧρες εὐτυχισμένες, δὲν ἔχει μόνο ἀρρώσεις καὶ θάσανα ἢ ζωή:

— Ἀπόψε μαυρομάτα μου θὰ κοιμη-
θοῦμε ἀντάμα.

— Κι' ἂν κοιμηθοῦμε λεβέντη μου,
τί ἔχεις νὰ μοῦ κάνεις;

— Θὰ σὲ φιλήσω σταυρωτὰ στὰ μά-
τια καὶ στὰ φρύδια.

— Κι' ἂν μὲ φιλήσεις σταυρωτὰ γὼ
νίβουμε καὶ βγαίνει,

ἄλλοιὰ ἀπ' τὰ χειλάκια σου ποὺ
σκάζουν καὶ δὲ βγαίνει.

ΤΟ ΣΤΑΥΡΩΜΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ἀπὸ τὰ Ἦθη καὶ τὰ Ἔθιμα τῆς Δωρίδας

ΓΙΑΝΝΗ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Εἶναι βαθιὰ ριζωμένη ἡ πίστη σ' ὅλους μας ἐδῶ στὸ χωριό, ἀνθρώπους κάποιας ἡλικίας καὶ μή, ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ τὴ δική μας ἐργατικότητα καὶ συμπεριφορά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ Θεία Πρόνοια.

Τὸ ἄγρυπνο μάτι τοῦ Θεοῦ παρακολουθεῖ τὰ πάντα, τὰ φροντίζει καὶ ἀποδίδει δικαιοσύνη.

Τὸ Θεῖο ἔργο Του συνεπικουροῦν καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι, ποὺ λατρεύονται στὰ ἐρημοκλήσια τοῦ χωριοῦ, μὲ πρῶτο τὸν πολιοῦχο Ἅγιο. Δὲν νοεῖται χωριανὸς - χριστιανός, ἐκεῖνος ποὺ θὰ περάσει κοντὰ στὴν ἐκκλησιά κάποιου ἁγίου καὶ δὲν θὰ κάνει τὸν σταυρό του...

Στὸ Θεὸ καὶ στοὺς Ἁγίους Του στηρίζουμε τὶς προσδοκίες μας γιὰ καλὲς θροχές, σοδεῖές, προκοπές στὰ ζωντανὰ καὶ δική μας υγεία... Κι' ὅμως. Ὑπάρχουν καὶ ἐνάντιες δυνάμεις ποὺ προσπαθοῦν μὲ κάθε τρόπο νὰ θλάψουν τοὺς χωριανούς. Νὰ κλονίσουν τὴν υγεία τους. Νὰ φέρουν τὸ «ἄντισμα» καὶ τὸ θανατικό.

Εἶναι τὰ κακὰ πνεύματα ποὺ ἐνεδρεῦουν στὰ διάσελα καὶ τὶς ρεματιές καὶ ζητᾶνε εὐκαιρία νὰ ἐπιδράσουν ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων τοῦ χωριοῦ καὶ νὰ τοὺς ἀφανίσουν.

Καὶ τὸ καταφέρνουν, ὅταν ἡ ἀπι-

στία καὶ ἡ ἁμαρτία περισσέφουν... Τότε τὸ θανατικό χτυπάει τὴ μιὰ πόρτα ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὅπως πιστεύεται ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια. Ἡ πείρα ὅμως ἀπέδειξε, ὅτι ὑπάρχει ἓνα φοβερὸ κατὰ τῶν κακῶν πνευμάτων ὄπλο κι' αὐτὸ εἶναι ὁ Τίμιος Σταυρός. Σημάδι ποὺ συντρίβει κάθε δαιμόνιο.

Ἡ πίστη στὴ ζωοποιὸ δύναμη τοῦ Σταυροῦ κάνει ὅλους μας συχνὰ τὴν ἡμέρα νὰ κάνουμε τὸν σταυρό μας μὲ κατάνυξη, νὰ παρακολουθοῦμε στὴν ἐκκλησίᾳ τὴ Σταύρωση, τὸ Πάσχα, ὅπως καὶ τὴν Ὑψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τὸν Τρυγητὴ, καὶ τὸ σπουδαιότερο νὰ «Σταυρώνουμε» τὸ χωριό μας. Νὰ τὸ περιβάλλουμε δηλαδὴ μὲ σταυροὺς φύλακες τῆς υγείας μας...

Τὸ τελευταῖο εἶναι ἔθιμο παλιὸ καὶ διάσπαρτο στὴ Δωρίδα. Πολλὰ εἶναι τὰ τοπωνύμια μὲ τὴ λέξη «Σταυρός» γύρω ἀπὸ κάθε χωριὸ καὶ ἡ ἱστορία τους χάνεται στὰ χρόνια, ὡς καὶ πέρα ἀπὸ τὸ Εἴκοσι Ἔνα, ὅπως μᾶς βεβαιώνουν οἱ παλιότεροι.

Πάρα κάτω θὰ περιγράψουμε πῶς ἔγινε τὸ «Σταύρωμα» τοῦ χωριοῦ σ' ἓνα χωριὸ τῆς Δωρίδας, τὰ Νέα Κούκουρα, τὸ 1969.

Ὑστερα ἀπὸ κατολίσθηση τοῦ παλιοῦ χωριοῦ, μεταφέρθηκαν οἱ

Κουκουριῶτες πέντε χιλιόμετρα μακρύτερα ἀπὸ τὴν παλιὰ διαμονή τους, στὴν ἔξοδο τοῦ Φαραγγιοῦ τῆς Μαντήλως καὶ δίπλα στοὺς οἰκισμοὺς Νερατζιάς καὶ Πηγῆς.

Νέο χωριὸ μὲ σχέδιο, νέα σπίτια, νέος ἀγώνας γιὰ ἐπιβίωση. Καὶ πάνω σ' αὐτὰ ξέσπασε στὸ χωριὸ τὸ κακό : Κάθε βδομάδα πέθαινε κι' ἓνας. Τὴ μιὰ Κυριακὴ μνημόσυνο τὴν ἄλλη κηδεῖα... Τὸ πράγμα ἦταν φοβερό. Οἱ γεροντότεροι θρῆκαν, ὅτι ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ ἦταν στὴν ἔλλειψη Σταυρῶν γύρω στὸ χωριό.

Ἔπρεπε ἐπομένως νὰ σταυρωθεῖ τὸ χωριὸ τὸ γρηγορότερο, ὅπως ἦταν καὶ τὸ παλιό. Ὅλοι θρῆκαν σωστὴ τὴ σκέψη καὶ τὸ ἔθιμο τοῦ «Σταυρώματος» τοῦ χωριοῦ ἀναβίωσε:

Μιὰ ἐπιτροπὴ, ἀντιπροσωπεῖα τοῦ χωριοῦ, πῆγε στὸ κοντινὸ Μοναστήρι τῆς Βαρνάκοβας, νὰ ζητήσει ἀπὸ τὸν Ἡγούμενο νὰ φέρει στὸ χωριὸ τὸ «Κουτί» καὶ νὰ σταυρώσει τὸ χωριό. (Τὸ «Κουτί», ὅπως τὸ λένε στὰ γύρω χωριά, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς Λειψανοθήκες ποὺ φυλάσσονται στὴ Βαρνάκοβα καὶ περιέχει Ἁγία λείψανα τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, τοῦ Ἁγίου Νείλου, τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα, τοῦ Ἁγίου Στυλιανοῦ).

Ὁ Ἡγούμενος, μακαρίτης τώρα, Χρυσόστομος, ὥρισε τὴν Κυριακὴ ποὺ θάφερνε τὴ Λειψανοθήκη καὶ στὸ χωριὸ κηρύχθηκε αὐστηρὴ νηστεία μιᾶς ἐβδομάδας.

Κατασκευάστηκαν καὶ ἔξι τσιμεντένιοι Σταυροὶ μὲ μικρὴ κρύπτη ὁ

καθένας, ποὺ θὰ δεχόταν τὴν ἁγιασμένη ὕψωση καὶ ἐπιλέχτηκαν οἱ χώροι ποὺ θὰ τοποθετοῦνταν τὴν παραμονὴ τοῦ «Σταυρώματος». Τὴν ὀρισμένη Κυριακὴ ὁ Ἡγούμενος μὲ τὸ «κοπέλλι» του ἔφεραν τὸ «Κουτί» καὶ τὸ τοποθέτησαν στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου, κάτω ἀπὸ τὸν πολυέλαιο.

Ἐγινε ἡ θεία λειτουργία κι' ὕστερα εἰδικές προσευχές, δεήσεις καὶ παρακλήσεις. Μὲ εὐλάβεια προσκυνήσαμε ὅλοι τὰ Ἁγία Λείψανα. Ὑστερα, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, σχηματίστηκε ἡ πομπή : Μπροστὰ τὸ «κοπέλλι» κρατώντας ἀνοιχτὸ τὸ «Κουτί». Ὑστερα ὁ παπὰς τῆς ἐνορίας μὲ τὸ πετραχήλι καὶ τὸ θυμιάτο. Πίσω ὁ Ἡγούμενος μὲ τὸ πετραχήλι του κι' ἐκεῖνος. Ἀκολουθοῦσε τὸ χωριό.

Ὁ παπὰς ξέροντας τὸ προκαθορισμένο δρομολόγιο, ὀδηγοῦσε τὴν πομπὴ περιφερειακὰ γύρω ἀπὸ τοὺς οἰκισμοὺς, ὅπου εἶχαν τοποθετηθεῖ ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἡμέρα οἱ Σταυροὶ σὲ ἐπιλεγμένες θέσεις, ὥστε νὰ εἶναι ἀνὰ δύο ἀντικρουστὰ καὶ νὰ ἐπικαλύπτουν ὅλες τὶς ἐγκαταστάσεις τοῦ χωριοῦ, κατοικίες ἀνθρώπων καὶ ζώων. Σὲ κάθε Σταυρὸ γινόταν ἡ συγκέντρωση ὄλων. Ψάλλονταν δεήσεις, ἐνῶ ὁ παπὰς θυμιάτιζε γύρω ἀπὸ τὸν Σταυρὸ καὶ ὁ κόσμος ἔψελνε τὸ Κύριε Ἐλέησον.

Ὁ Ἡγούμενος ἔπαιρνε τότε μιὰ ἀπὸ τὶς ἔξι ἁγιασμένες ὕψώσεις καὶ τὴν τοποθετοῦσε στὴν εἰδικὴ κρύπτη τοῦ Σταυροῦ ποὺ τὴ σφράγιζε στὴ συνέχεια μὲ τσιμέντο. Οἱ

ὑψώσεις ἦταν ἀπὸ λειτουργεῖα εἰδικὰ γιὰ τὴν περίπτωση ζυμωμένη καὶ «μελετημένη» κι' ἀπ' αὐτὴ πάρθηκε ὁ Ἄμνός στὴ Λειτουργία. Ὁ παπὰς ξαναθυμιάτιζε ἄλλη μιὰ φορά, μετὰ τὸ σφράγισμα τῆς ὑψώσεως καὶ ἡ πομπὴ συνέχιζε τὸ δρόμο τῆς γιὰ τὸν ἐπόμενο Σταυρό, ὅπου γίνονται τὰ ἴδια.

Ὁ κύκλος ἔκλεισε στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἀφοῦ πέρασε ὅλος ὁ κόσμος ἀνάμεσα σὲ ρουμάνια, ἀνέθηκε θουνά, κατέθηκε σὲ λαγκαδιές, διαπέρασε τὸ ποτάμι δύο φορές, χωρὶς νὰ αἰσθανθεῖ κανεὶς τὴν παραμικρὴ κούραση, πράγμα πὺ ἐντυπωσίασε ὅλους μας...

Στὴν ἐκκλησία ἡ Λειψανοθήκη τοποθετήθηκε στὴν πρώτη τῆς θέσης καὶ ἀφοῦ προσκύνησαν ὅλοι, ἡ τελετὴ τοῦ «Σταυρώματος» τελείωσε. Πέρασαν ἀπὸ τότε δέκα ὁλόκληρα χρόνια. Σὲ κάποια διάνοιξη τοῦ δρόμου ἕνας Σταυρὸς βγήκε ἀπὸ τὴ θέση του καὶ πετάχθηκε κατὰ γῆς. Οἱ καμπάνες χτύπησαν πάλι πολλές φορές. Ὁ Σταυρὸς τοποθετήθηκε πάλι στὴ θέση του καὶ ἀπὸ τότε ὅλα πᾶνε καλά... Καὶ τὰ συνακόλουθα τοῦ ἐθίματος:

Ὁ Σταυρὸς εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμείνει στὴ θέση του αἰώνια. Γι'

αὐτὸ παλιότερα διαλέγονταν τὰ δέντρα πὺ θὰ κρατοῦσαν τὴν ὕψωση καὶ τὸ Σταυρὸ νὰ εἶναι αἰωνόβια. Ἀνοιγόταν σ' αὐτὰ μικρὴ τρύπα. Τοποθετοῦσαν μέσα στὴν ὕψωση καὶ πάνω τῆς κάρφωναν ἕναν ξύλινο, δένδρινο σταυρό, πρὸς τὸ μέρος τοῦ χωριοῦ φυσικά. Κανεὶς δὲν ἔπρεπε νὰ κάψει οὔτε ἕνα κλωναράκι ἀπὸ τὸ σταυρωμένο δέντρο, πὺ κατὰ προτίμηση ἦταν Κοκκορέτσα, Δέντρος, Πουρνάρι καὶ στὴν ἀνάγκη Ἀγκουρτσιά. Ἐξ ἄλλου, πρέπει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι ἡ τοποθέτηση κάθε Σταυροῦ γίνεται ὕστερα ἀπὸ προσεχτικὴ ἐπιλογὴ τῆς τοποθεσίας καὶ γιὰ δύο λόγους ἀκόμα:

Πρῶτα γιὰ νὰ φαίνεται ἀπὸ κάθε σπῖτι ἕνας τουλάχιστον Σταυρὸς καὶ νὰ δίνει ἄμεση δύναμη καὶ σιγουριὰ σὲ κάθε πιστὸ καὶ ὕστερα γιὰ νὰ ἀποκλείεται ἡ μετακίνησή του ὅσα χρόνια κι' ἂν περάσουν. Καὶ κάτι ἀκόμα: Οἱ νοητὲς γραμμὲς πὺ συνδέουν δύο ἀντικρυστοὺς Σταυροὺς πρέπει νὰ περνᾶνε πάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ δὲν πρέπει νὰ παραβιάζονται προπαντὸς ἀπὸ συμπεθερικὸ, λεχώνα ἢ λείψανα.

Γιὰ τὸν παραπάνω λόγο δὲν φέρνουν μέσα στοῦ χωριὸ ἀπὸ τὸ σημεῖο πὺ ὑψώνεται ἕνας προστατευτικὸς Σταυρὸς, νύφη, λεχώνα ἢ νεκρό...

Συμπατριώτη,

Μὴν πετᾶς τὸ περιοδικὸ τοῦτο. Ἔστω καὶ ἂν δὲ σοῦ ἀρέσει μὴν τὸ καταστρέφεις.

Δῶστο σὲ κάποιον ἄλλο. Μπορεῖ ν' ἀρέσει σὲ κεῖνον.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΡΜΑΙΝΑ

ΚΩΝ. ΣΤΟΦΟΡΟΠΟΥΛΟΥ

Στὸ βορειοδυτικὸ τμήμα τῆς Ἀμφισσας, στὶς ὑπώρειες τοῦ Κοκκινόβραχου ποὺ εἶναι τὸ κεφαλᾶρι τῆς πόλης, ὑπάρχει ἡ συνοικία Χάρμαινα.

Τὰ παλιὰ χρόνια ἡ συνοικία αὐτὴ ἦταν ὁ τόπος ποὺ γινόταν ἡ ἐπεξεργασία τοῦ δέρματος μιὰ καὶ ἐκεῖ ὑπῆρχαν ἄφθονα νερά καί, ποιὸς ξέρει πρὶν ἀπὸ πόσα χρόνια, οἱ σχετικὲς ἐγκαταστάσεις, τὰ ταμπάκια. "Ὅσοι κατοικοῦσαν στὴ συνοικία αὐτή, οἱ Χαρμαινιώτες, κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀσχολοῦνται μ' αὐτὴ τὴν ιδιόρρυθμὴ δουλειὰ καὶ ζοῦσαν μιὰ δική τους ζωή. Ἐξυπηρετούμενοι στὸ χῶρο τῆς ἀπὸ μικρομάγαζα ποὺ λειτουργοῦσαν ἐκεῖ καὶ ψυχαγωγούμενοι στὰ ταβερνάκια τῆς κοντὰ στὸν παλιὸ ἄη-Νικόλα περνοῦσαν ὅλες τὶς ἡμέρες ἐκεῖ πάνω καὶ μοναχὰ τὰ Σαθθατόβραδα κατέβαιναν στὴν ἀγορὰ γιὰ τὰ ψώνια καὶ στὰ κεντρικὰ καφε-νεῖα γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τοὺς γνωστοὺς καὶ νὰ μάθουν κανένα νέο. Μετὰ τὴ δουλειὰ συγκεντρώνονταν, ὅπως εἴπαμε, στὶς ταβερνοῦλες καὶ πίνοντας τὸ κρασί τους ξεκουράζονταν ἀπὸ τὴν κούραση τῆς ἡμέρας.

"Ὅλοι τοὺς φημίζονταν γιὰ τὰ... γερὰ στομάχια τοὺς ποὺ δέχονταν ποσότητες φαγητοῦ ἀπίστευτες καὶ γιὰ τίς... κρασοκατανυκτικὲς τοὺς

ϊκανότητες — τοὺς ἔφερναν τὸ κρασί μὲ τὸ γκαζοντενεκὲ καὶ τὸ ἔπιναν, χάριν συντομίας, μὲ τὴ «μισή».

Ἡ δουλειὰ στὰ ταμπάκια ἦταν σκληρὴ καὶ ιδιότυπη. Πολλὲς φορές, ὅπως ἄκουα ν' ἀφηγοῦνται, ξυπνοῦσαν, χειμῶνα - καλοκαίρι, στὶς 4 τὸ πρωῒ καὶ ἐργάζονταν, μὲ μιὰ μικρὴ μεσημεριάτικη διακοπή, μέχρι ἄργὰ τὸ θράδου συμπληρώνοντας δωδεκάωρη ἐργασία καὶ ἀκόμη. Ἦταν ὅμως ἀποδοτικὴ καὶ τοῦτο τοὺς ἱκανοποιοῦσε. Ἡ τελειότητα τῆς ἐπεξεργασίας ἦταν ἀναγνωρισμένη σὲ ὁλόκληρὴ τὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ παραγγελίες γιὰ χοντρά δέρματα, γιὰ θακέττες, γιὰ σαχτιάνια, γιὰ προβιὲς καὶ τόσα ἀκόμα εἶδη ἦταν ἀτέλειωτες. "Ἀς σημειωθεῖ θέβαια ὅτι τὰ χρόνια ἐκεῖνα κύριο μέσο μεταφορᾶς ἦταν τὰ πόδια καὶ οἱ δρόμοι, κακοφκειαγμένοι καὶ ἀνώμαλοι, δὲν σήκωναν... σεβρὰ καὶ λουστρίνια.

Πολλοί, πάρα πολλοί, ἦταν οἱ θρύλοι τῆς Χάρμαινας ἀπὸ τὸ παλιὰ χρόνια, ὅπως τοὺς εἶχα ἀκούσει ἀπὸ κάποιον συγγενὴ μου ποὺ δούλευε στὰ ταμπάκια.

Πολλὰ λέγονταν, μέχρι πρὶν λίγα χρόνια, καὶ γιὰ τὸ περιώνυμο «στοιχειδὸ» τῆς Χάρμαινας, στὸ ὁποῖο ὁ καθένας τοῦ ἀπέδιδε ἱκανότητες καὶ προθέσεις ἀνάλογες μὲ τὴν... ἐμπειρία του. Ὁ δικός μου

ἀφηγητῆς πίστευε πὼς ἦταν φίλος τους καλὸς καὶ τοὺς συμπονοῦσε γιὰ τὴ σκληρὴ δουλειά τους. Πολλὲς φορές, ἔλεγε, τὴν ὥρα ποὺ πηγαιναν νὰ πιάσουν δουλειὰ ἀξημέρωτα, ἄκουγαν ἓνα μεγάλο θόρυβο, σὰ νὰ σέρνονταν ἀλυσίδες στὸ καλντερίμι καὶ μέσ' στὸ σκοτάδι νόμιζαν πὼς ξεχώριζαν ἓνα μεγάλο τετράποδο, σὰν λύκο, νὰ φεύγει ἀπ' τὰ ταμπάκια καὶ νὰ χάνεται στὰ στενοσόκακα. Σὰν φτάναν δὲ στὸ «μαγαζί» εὔρισκαν τὴ δουλειὰ θαλμμένη μπρὸς καὶ μισοτελειωμένη — ἀπόδειξε πὼς τὸ στοιχειὸ ποὺ τοὺς συμπονοῦσε δούλεψε ὅλη τὴ νύχτα γιὰ λογαριασμό τους. "Ὅλα αὐτὰ θέβαια ἦταν ἀποκυήματα τῆς φαντασίας τους καὶ τὸ πιθανότερο, πὼς, ζαλισμένοι πολλὲς φορές, ἀπὸ τὴν ἐσπερινὴ κρασοκατάνυξη δὲν θυμόνταν σὲ ποιὸ σημεῖο εἶχαν ἀφήσει τὴ δουλειά τους, δείχνουν ὁμῶς ὀλοφάνερα τὴν τάση τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀποζητᾷ στὸ ὑπερφυσικὸ τὸν βοηθὸ καὶ προστά-

τη τῆς δουλειᾶς του.

Στὴ Χάρμαινα ὑπῆρχε ἀκόμα μιὰ ξεχωριστὴ τοποθεσία, κοντὰ στὸν παλιὸ ἄη-Νικόλα, μιὰ ρεματιά κατάφυτη ἀπὸ πλατάνια καὶ ἄλλα δέντρα, ὅπου, τὶς φεγγαρόλουστες βραδιὲς τῆς ἀνοιξῆς καὶ τοῦ καλοκαιριοῦ μαζεύονταν κόσμος πολλὺς γιὰ ν' ἀκούσει τὰ ἀηδόνια ποὺ κελαῖδοῦσαν ὅλη τὴ νύχτα, συντροφεύοντας τὸ τραγούδι τῶν νερῶν ποὺ κατρακυλοῦσε στὴ ρεματιά. Καὶ δὲν ἦταν λίγες οἱ φορές ποὺ ξημερωθήκαμε ἐκεῖ συνεπαρμένοι ἀπὸ τὴ μαγεία τῆς νυχτιάς καὶ τὴν μελωδίαν.

Αὐτὰ θυμᾶμαι ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα γιὰ τὴ Χάρμαινα καὶ θάθελα κάπου νὰ μείνουν γραμμένα, γιατί, ὅπως ὅλα τὰ πράγματα στὸν κόσμο, ἔτσι καὶ ἡ Χάρμαινα, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἀλλάζει, χάνεται, καὶ σὲ λίγο τίποτε δὲν θὰ θυμίζει ὅλο ἐκεῖνο τὸν κόσμο ποὺ ἔζησε ἐκεῖ ἐπάνω — τοὺς πατέρες, τοὺς παποῦδες, τοὺς προσπάπους μας.

Συμπατριώτη,

"Ὅπου καὶ ἂν γεννήθηκες, εἴτε στὴ Δωρίδα εἴτε στὴν Παρνασσίδα, ὅπου καὶ ἂν διαμένεις, εἴτε στὴ Φωκίδα εἴτε ἔξω ἀπ' αὐτή, πρέπει νὰ συνειδητοποιήσεις πὼς τὸ «Λαογραφικὸ Μουσεῖο Φωκίδας» εἶναι τὸ μουσεῖο τοῦ τόπου σου, μουσεῖο δικό σου. Βοήθησέ το μ' ὅποιο τρόπο μπορεῖς. Καὶ μὴν ξεχνᾷς πὼς κάθε παλιὸ ἀντικείμενο, εἴτε ξεχασμένο στὸ ὑπόγειο εἴτε τακτοποιημένο στὸ σπίτι σου, ἔχει μιὰ θέση στὸ Μουσεῖο.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ἀθήνα, 29 Ἰουλίου 1982

Ἀγαπητοὶ συμπολίτες,
Καλὸν νὰ μάθετε, κάτι ποὺ δὲν ξέρετε.

Πρέπει νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι, γιατίι στὴν Ἀμφισσα ἰδρύθηκε ὁ πρῶτος — κι' ἴσως μοναδικὸς μέχρι σήμερα — μαθητικὸς Λαογραφικὸς Σύνδεσμος «Η ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ» δηλ. σύλλογος ποὺ γιὰ τὴν ἱδρυσή του τὴν πρωτοβουλία εἶχαν ἕνας μαθητῆς καὶ ἕνας φοιτητῆς καὶ μέλη ἦταν κυρίως μαθητές. Κι' αὐτὸ τὸ 1909, τότε ποὺ μόλις εἶχε πρωτοξεκινήσει μὲ τὸν Πολίτη, ἡ ὀργανωμένη, γενική, σοβαρή, λαογραφικὴ συλλογικὴ προσπάθεια.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1909, ἔχοντας τελειώσει τὴν Γ' Γυμνασίου παραθέριζα στὴν Ἰτέα. Ὁ μακαρίτης φίλος μου (καὶ ποιητῆς) Γιάννης Παπαναστασίου (γιὸς τοῦ γιατροῦ Παπαναστασίου) μοῦ μίλησε γιὰ τὴ Λαογραφία, ποὺ σὰν πρωτοετῆς φοιτητῆς τῆς Φιλοσοφικῆς σχολῆς εἶχε ἀκούσει μαθήματα λαογραφίας ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Ν. Πολίτη. Ἡ κατάπληξή μου καὶ ὁ ἐνθουσιασμός μου δὲν εἶχε ὄρια· παρέσυρε καὶ τὸ φίλο μου.

Σκεφθήκαμε νὰ δουλέψουμε οἱ δύο μας. Δὲν θυμᾶμαι, ὅμως, πῶς μᾶς ἤρθε ἡ ἰδέα νὰ χρησιμοποιήσουμε ὅλη τὴν Δ' (τελευταία) τάξη τοῦ Γυμνασίου. Οἱ λεπτομέρειες δὲν ἔχουν σημασία. Ἀρχὲς Δεκεμβρίου εἶχαμε ἰδρύσει τὸν «Λαογρα-

φικὸ Σύνδεσμο» «Η ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ». Μέλος μπορούσε νὰ γίνεῖ «οἰοσδήποτε καὶ ὅπουδήποτε τῆς Ἑλλάδος». Κυρίως ὅμως, ἀποβλέψαμε στοὺς μαθητῆς (ὅλη ἡ τάξη) καὶ μὲ αὐτοὺς κυρίως ἀρχίσαμε καὶ ἐννούσαμε νὰ δουλέψουμε. Ἐνοικίαση γραφείων δίπλα στὸ Γυμνάσιο, σφραγίδα (βλέπε Ὀργανισμὸς), ἐπίπλωση, εἶδη γραφείου καί... πολὺγραφος, γιὰ τὶς ἀνατυπώσεις τῶν προγραμμάτων ἐργασίας κλπ.

Δὲν ἔχουν ἐνδιαφέρον ἄλλες λεπτομέρειες. Τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ πρωτότυπο σύστημα ἐργασίας ποὺ ἐπινοήσαμε. Ὅταν ἐδῶ καὶ 20 χρόνια τὸ ἀνέφερα στὸ μακαρίτη φίλο μου καθηγητὴ τῆς Λαογραφίας στὸ Πανεπιστήμιο Γ. Μέγα ἔμεινε κατάπληκτος. Εἶχε ἐκδώσει τὸ ἔργο του «Ζητήματα Ἑλληνικῆς Λαογραφίας» 1939 στὸ ὁποῖο ὅλο τὸ λαογραφικὸ ὕλικὸ ἀναπτύσσεται κατὰ εἶδη, σὲ ἐρωτήματα, τὸ ἴδιο εἶχαμε ἐφαρμόσει κι' ἐμεῖς. Μὲ ρώτησε ποὺ τὸ εἶχαμε διαβάσει. Ὅταν τοῦ εἶπα, πῶς τὸ φανταστήκαμε μόνοι μας, ἔμεινε κατάπληκτος.

Τί κάναμε; Ἐπειδὴ οἱ μαθητῆς ἦταν τελείως ἀκατατόπιστοι, γιὰ ὅλο τὸ θέμα ἐτοιμάσαμε ἐρωτήσεις, ὥστε ὁ μαθητῆς πηγαίνοντας στὸ χωριό του δὲν εἶχε, παρὰ νὰ ρωτήσῃ καὶ συμπληρώσῃ τὰ κενά. Προηγουμένως γίνονταν μερικὲς κατατοπιστικὲς θεωρητικὲς ἀναπτύξεις σὲ εἰδικὲς συνεδριάσεις. Ἐγὼ καὶ ὁ φίλος μου διαβάσαμε

ὅ,τι σχετικὸ θεωρητικὰ εἶχε γραφεῖ ἢ τὸ ἀντίστοιχο λαογραφικὸ ὑλικὸ καὶ ἐτοιμάζαμε τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὶς ἐρωτήσεις.

Ἔτσι εἶχαν προετοιμαστεῖ οἱ μαθητὲς γιὰ τὶς διακοπὲς «Χριστοῦγεννα — Πρωτοχρονιά — Φώτων».

Τότε ξέσπασε ἓνα ἀπροσδόκητο. Εἴκοσι μέρες νωρίτερα οἱ μαθητὲς τῆς Β΄ Γυμνασίου εἶχαν ἀπεργήσει καὶ ὁ γυμνασιάρχης Κουροσόπουλος ἀπαγόρευε κάθε συγκέντρωση. Τὸν ἐπισκέφθηκα καὶ τὸν ἐξελιπάρισα, νὰ κάμει ἐξαίρεση γιὰ τὶς συνεδριάσεις τοῦ Συνδέσμου. Μὲ ἀπέιλησε μὲ διαρκὴ ἀποβολή. Καὶ ὅμως ἦταν ἓνας ἀγαπητός, ἐξαιρετικὰ μορφωμένος (καὶ μὲ γερμανικὰ) φιλόλογος καί, τὸ σπουδαιότερο, μέλος τῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τοῦ Ν. Πολίτης. Εἰς μάτην ἐπικαλέσθηκα τὴν ἰδιαίτερη αὐτῇ ἰδιότητά του (ὅτι κι' ἐγὼ καὶ ὁ φίλος μου εἴμαστε μέλη τῆς) καὶ τὴν κοινὴ ἀγάπην μας γιὰ τὴ λαογραφία. Ἦταν ἀνένδοτος.

Ἔτσι σταμάτησε ἡ ἐξόρμησὶς μας καὶ διαλύθηκε ὁ Σύνδεσμος. Τὸ πλῆγμα ἦταν ἀπὸ χέρι ἀγαπητοῦ τῆς λαογραφίας καὶ ἐξαιρετικὸν ἐπιστήμονα. Μὲ πικρία συλλογίζομαι, τί θὰ ὑπῆρχε σήμερα συγκεντωμένο, ἂν δοκιμαζότανε τὸ σύστημα, θελτιωνότανε καὶ συστηματικὰ συνεχίζονταν ἀπὸ μαθητὲς τὰ κατοπινὰ χρόνια, τότε, πού ἀκόμα, πολλὰ λαογραφικὰ στοιχεῖα δὲν εἶχαν ἐξαφανιστεῖ. Θυμᾶμαι π.χ. πὼς μεταξὺ ἄλλων, ἀναφέρθηκε ἀπὸ μα-

θητῇ, ὅτι στὴν Ὑπάτη καὶ τοὺς Δελφούς ἐπικρατοῦσε ἀκόμα τὸ ἔθιμονὰ θάζουν στὰ χέρια τοῦ νεκροῦ, ὅταν ἦταν στὴν κάσα, χρήματα.

Σᾶς στέλνω τὸν «Ὄργανισμὸ τοῦ Συνδέσμου», τὸν «Ὁδηγὸ τῶν μελῶν» καὶ τὴν 1η Ὁδηγία (ἀντίγραφο). Σᾶς ἐκλιπαρῶ νὰ προσέξετε νὰ μὴ χαθοῦν. Δὲν ὑπάρχουν παρὰ 2 μόνο ἀντίγραφα ἐκάστου στὴ Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη (βιβλία Β. Λαχανᾶ). Τὰ φύλαξα 80 χρόνια, νὰ μὴ χαθοῦν, εἶναι τιμὴ γιὰ τὴν πατρίδα μας καὶ τοὺς νέους ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

Στὴ Βιβλιοθήκῃ θὰ βρῆτε ἐπίσης ἐπιστολὰς τοῦ Ν. Πολίτη καὶ λίγο ἄλλο σχετικὸ ὑλικό. Δυστυχῶς δὲ σώθηκε ἀντίγραφο τοῦ ἐτοιμασθέντος ἐρωτηματολογίου γιὰ τὰ Χριστούγεννα.

Σᾶς εὐχομαι ἐπιτυχία στὸ ἔργο σας.

Νὰ μὲ θεωρεῖτε πάντα φίλο τοῦ ἔργου σας.

Β. ΛΑΧΑΝΑΣ

Υ.Γ. Ἔχω μιὰ μικρὴ συλλογὴ ἀπὸ 80 περίπου τραγούδια ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Ὅταν τὰ καθαρογράψω καὶ δακτυλογραφήσω, θὰ σᾶς στείλω ἀντίγραφο.

Στὴ βιβλιοθήκῃ μου, ὅταν λειτουργήσῃ, θὰ βρῆτε πάρα πολλὰ λαογραφικὰ βιβλία. Ἐπίσης ἓνα σημειωματάριό μου μὲ ἐρωτήσεις βάσει τῶν 2 τόμων τοῦ βιβλίου Ν. Πολίτη, Παραδόσεις.

Ἀπ' τὴ δραστηριότητα τῆς Ἑταιρείας

Συνεχίστηκαν οἱ προσφορὰς γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς Ἑταιρείας.
Οἱ παρακάτω συμπατριῶτες μᾶς ἔστειλαν τὰ ἀντίστοιχα ποσά:

	Δρχ.
Ἄφοι Μαμαρέλη ᾿Αμφισσα	2.000
Ἰωάν. Μίχος Μ. Σπηλαίου 30, ᾿Αμπελόκηποι	1.000
Αὐγ. Σκουρλέτος ᾿Αμφισσα	1.000
Χρ. Καρανάσος ᾿Αμφισσα	500
Ἄνδρ. Δενιόζος ᾿Αμφισσα	100
Βασίλ. Λαχανᾶς Δελφοὶ	1.000
Βασίλ. Μαργώνης, ἔμπορος, ᾿Αμφισσα	500
Νικόλαος Σιδηρόπουλος, ἔμπορος, ᾿Αμφισσα	500
Ἡ Ἑταιρεία τοὺς εὐχαριστεῖ θερμά.	

ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΑΒΛΕΨΙΑΣ

Ὁ δαίμονας τοῦ τυπογραφείου, ποὺ συνήθως ἐπικαλούμαστε, καί, κυρίως, ἡ ἀβλεψία τοῦ διορθωτῆ — ἐμένα — τὰ κατάφεραν ὥστε νὰ ξεαφανιστεῖ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα τοῦ δημοσιεύματος «Ἀπ' τὴν ᾿Εκθεση τοῦ Σπύρου Παπαλουκᾶ» (τεῦχος 22) 2—82, σελ. 8) 664) Κίμωνα Δαλέντη.

Ζητοῦμε συγγνώμην ἀπὸ τὸ συνεργάτη μας γιὰ τὴν ἀβλεψία καὶ πρόθυμα προβαίνουμε στὴν ἐπανόρθωσή της.

Δ. Ι. Κ.

Ἐπιτρέπεται ἡ μερική ἢ ὀλική ἀναδημοσίευση τῶν κειμένων, μέ τήν
προϋπόθεση νά γίνεται μνεία τοῦ περιοδικοῦ, ὅπου πρωτοδημοσιεύθηκε
καί νά δημοσιεύεται ὁ πρόλογος ἢ τὸ σχόλιο τῆς συντάξεως, ἂν ὑπάρχει.

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ